

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteuttaminen päiväkodin arjessa

Milja Oikarinen, Taru Seppänen

2020 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteuttaminen päiväkodin arjessa

Milja Oikarinen, Taru Seppänen
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Joulukuu, 2020

Milja Oikarinen, Taru Seppänen

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteuttaminen päiväkodin arjessa

Vuosi 2020 Sivumäärä 65

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää varhaiskasvatuksen opettajien sekä huoltajien kokemuksia ja näkemyksiä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteuttamisesta Ristipuron päiväkodin arjessa osallisuuden näkökulmasta. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on uudistunut viime vuosina, joten tavoitteena oli luoda ajankohtainen katsaus siitä, millaisena varhaiskasvatussuunnitelmien toteuttaminen tällä hetkellä koetaan.

Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Aineistonkeruussa käytettiin teemahaastatteluja varhaiskasvatuksen opettajille ja sähköistä kyselylomaketta huoltajille. Teemahaastatteluihin osallistui kaikki päiväkodin 12 varhaiskasvatuksen opettajaa ja huoltajille lähetetyllä kyselylomakkeella saatiin 11 vastausta. Tutkimuksen teoreettisessa viitekehyksessä on tarkasteltu valtakunnallista, paikallista sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa, lasten ja huoltajien osallisuutta ja varhaiskasvatussuunnitelmien toteuttamista. Lisäksi tietoperustassa on käsitelty varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa sekä pedagogista dokumentointia liittyen lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteuttamiseen.

Tutkimustulosten perusteella lapsen varhaiskasvatussuunnitelman muutoksessa positiivisena nähtiin keskittyminen lasten vahvuuksiin sekä niihin liittyviin pedagogisiin ratkaisuihin. Lasten varhaiskasvatussuunnitelmat toimivat pohjana kaikelle lapsiryhmän toiminnalle. Tuloksista kävi ilmi, että lasten osallisuutta varhaiskasvatussuunnitelmien arviointiin liittyen voitaisiin kehittää. Lähes kaikkien varhaiskasvatuksen opettajien ja huoltajien mielestä lasten ja huoltajien osallisuus koettiin riittävänä. Osa huoltajista haluaisi saada kuitenkin enemmän tietoa lapsensa varhaiskasvatussuunnitelman toteutumisesta.

Tutkimustuloksia voidaan hyödyntää lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteuttamisen ja lasten sekä huoltajien osallisuuden kehittämisessä. Jatkokysymykseksi tutkimukselle voitaisiin asettaa millä keinoilla jokaisen lapsen varhaiskasvatussuunnitelman sisällöt saataisiin kaikkien lapsiryhmän kasvattajien tietoisuuteen.

Milja Oikarinen, Taru Seppänen

Implementation of individual early childhood education and care plans in everyday activities in a kindergarten

Year

2020

Pages

65

The purpose of this thesis was to research early childhood education teachers and guardians experiences and views of the implementation of the individual Early Childhood Education and Care (ECEC) plans from an involvement point of view in everyday activities in the Ristipuro kindergarten. The ECEC plan has been renewed in recent years, so the aim was to create a topical survey of how the implementation of the plan is currently experienced.

This study was carried out as qualitative research. Material was collected using theme interviews with the early childhood education teachers and an electronic questionnaire for the children's guardians. All twelve of the early childhood education teachers in Ristipuro's kindergarten participated in the theme interviews and the questionnaire, which was sent to the guardians, received eleven responses. The theoretical framework examined national, local and individual ECEC plans, the involvement of children and their guardians and the implementation of the ECEC plans. In addition, early childhood education pedagogy and pedagogical documentation have been examined in the theoretical framework.

Based on the results of the study, the change of the child's individual ECEC plan was seen as positive, because the focus is now on children's strengths and related pedagogical solutions. The children's individual ECEC plans serve as a basis for all activities in child groups. The study results showed that children's involvement in evaluation of the children's individual ECEC plans could be increased. Almost all early childhood education teachers and guardians experienced that involvement of children and guardians was sufficient. Some of the guardians would like to have more information about the implementation of their child's ECEC plan.

The results of this study can be utilized in development of the implementation of individual ECEC plans and the inclusion of children and guardians. An area that could be studied further could be how to increase the awareness of the contents of children's individual ECEC plans in all early childhood education teachers.

Keywords: early childhood education, child's early childhood education and care plan, involvement

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Varhaiskasvatussuunnitelmat	7
2.1	Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet	8
2.2	Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma.....	9
2.3	Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma	9
3	Osallisuus	12
3.1	Lasten osallisuus	12
3.2	Huoltajien osallisuus.....	15
4	Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteuttaminen	17
4.1	Suunnitelman toteuttamiseen vaikuttavat tekijät	18
4.2	Pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen	19
4.3	Pedagoginen dokumentointi	20
5	Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset	23
6	Tutkimuksen toteuttaminen	24
6.1	Teemahaastattelu.....	25
6.2	Kyselylomake	26
6.3	Aineiston keruu.....	27
6.4	Aineiston analysointi.....	28
7	Teemahaastattelujen tulokset	30
7.1	Vasutyöskentely	30
7.2	Vasujen toteuttaminen lapsiryhmässä	32
7.3	Lasten osallisuus lapsen vasun toteuttamisessa	35
7.4	Huoltajien osallisuus lapsen vasun toteuttamisessa.....	38
8	Kyselylomakkeen tulokset.....	40
8.1	Huoltajien kokemus vasun toteuttamisesta	40
8.2	Huoltajien kokemus osallisuudesta	42
8.3	Lasten osallisuus huoltajien näkökulmasta	43
9	Johtopäätökset	44
10	Luotettavuus ja eettisyys	47
11	Pohdinta	49
	Lähteet.....	52
	Kuviot	58
	Taulukot	58
	Liitteet	59

1 Johdanto

Varhaiskasvatusta on osa suomalaista koulutusjärjestelmää ja tärkeä osa lapsen kasvun sekä oppimisen alueella, ja sen kuvataan luovan pohjaa lapsen elinikäiselle oppimiselle. Varhaiskasvatuksen tehtävinä on edistää lasten tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja ehkäistä syrjäytymistä. Lisäksi varhaiskasvatuksen tarkoituksena on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä sekä oppimista yhteistoiminnassa lasten huoltajien kanssa. (Opetushallitus 2019, 7, 14.)

Varhaiskasvatusta ohjaavat suunnitelmat ovat muuttuneet viime vuosina merkittävästi. Etenkin lapsen varhaiskasvatussuunnitelman sisältö ja kirjaamistapa ovat muuttuneet viime vuosina, mikä on vaikuttanut myös varhaiskasvatuksen toteutukseen. Lasten toiveet ja mielenkiinnon kohteet nähdään nykyään toiminnan lähtökohtana, ja niiden ympärille rakennetaan lapsen kasvua ja kehitystä tukevaa pedagogista toimintaa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta ja arvioinnista löytyy melko helposti ohjeita sekä teoreettista tietoa. Kuitenkin siitä, mitä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteuttaminen käytännössä tarkoittaa ja miten se näyttäytyy päiväkodin arjessa ja lapsiryhmän toiminnassa, löytyy vähemmän tietoa.

Tässä opinnäytetyössä keskeisiä käsitteitä ovat lasten ja huoltajien osallisuus, valtakunnallinen, paikallinen ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelma sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteuttaminen. Yksi merkittävimmistä käsitteistä on lapsen varhaiskasvatussuunnitelma. Opinnäytetyössä kyseisestä käsitteestä käytetään myös lyhennettä vasu. Opinnäytetyössä käsite huoltajat pitää myös sisällään vanhemmat tai muut henkilöt, joilla on pääasiallinen vastuu lapsen kasvatuksesta.

Opinnäytetyön aiheena on kartoittaa, millaisena lasten varhaiskasvatussuunnitelmien toteuttaminen koetaan Ristipuron päiväkodin arjessa. Lisäksi aihetta tarkastellaan myös lasten ja huoltajien osallisuuden näkökulmasta. Opinnäytetyö toteutetaan laadullisena tutkimuksena, jossa käytetään menetelminä teemahaastatteluja varhaiskasvatuksen opettajille ja sähköistä kyselylomaketta huoltajille. Opinnäytetyön tutkimuksessa selvitetään varhaiskasvatuksen opettajien ja huoltajien kokemuksia sekä näkemyksiä aiheeseen liittyen.

Varhaiskasvatuksen sisältämät toimintamuodot ovat päiväkotitoiminta, perhepäivähoito ja avoin varhaiskasvatustoiminta (Opetushallitus 2019, 17). Tämä opinnäytetyö käsittelee aihetta päiväkodeissa toteutettavan varhaiskasvatuksen näkökulmasta. Tutkimuksen ulkopuolelle rajautui perhepäivähoito sekä avoin varhaiskasvatustoiminta. Opinnäytetyön yhteistyökumppani Ristipuron päiväkotitoiminta, on Vantaan kaupungin kunnallinen päiväkotitoiminta.

Ristipuron päiväkodissa toimii yhteensä kahdeksan lapsiryhmää, joista kolme on tarkoitettu alle 4-vuotiaille, kolme 2-5-vuotiaille ja kaksi esiopetusikäisille.

Kerätyn aineiston ja siitä saatujen tulosten avulla on tarkoitus tuottaa päiväkodille ajantasainen katsaus siitä, millaisena varhaiskasvatuksen opettajat kokevat lasten varhaiskasvatussuunnitelmien toteuttamisen päiväkodin arjessa. Lisäksi tarkoituksena on selvittää millaisena lasten sekä huoltajien osallisuus koetaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa ja sen toteuttamisessa huoltajien ja varhaiskasvatuksen opettajien näkökulmasta.

2 Varhaiskasvatussuunnitelmat

Varhaiskasvatuksessa käytettävien suunnitelmien avulla on tarkoitus muodostaa kaikille yhteiset raamit koskien varhaiskasvatuspalveluiden laatua ja sisältöä (Alasuutari & Karila 2009, 85). Suomalaisessa varhaiskasvatuksessa on käytössä kolmiportainen varhaiskasvatussuunnitelmien kokonaisuus, johon kuuluu varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat sekä lasten henkilökohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat (Opetushallitus 2019, 7). Käytännön varhaiskasvatustyössä kokonaisuuteen nähdään kuuluvan vielä neljäs taso, lapsiryhmän vasu (Ahonen 2017, 14). Edellä kuvatuissa varhaiskasvatussuunnitelmissa tulee Alasuutarin ja Karilan (2009, 70-71) mukaan näkyviin suunnitelmien laatijoiden näkökannat liittyen lapseen, lapsuuteen, perheeseen, vanhemmuuteen, varhaiskasvatukseen sekä varhaiskasvatuksen eri järjestämismuotojen tehtäviin. Laajemmassa mittakaavassa varhaiskasvatussuunnitelmien laatiminen on myös osa varhaiskasvatuspalvelujen kehittämisprosessia, jota on toteutettu useissa länsimaissa.

Varhaiskasvatus ja varhaiskasvatusta koskevat suunnitelmat ovat kokeneet laajoja muutoksia viime vuosien aikana. 2000-luvun alkupuolella varhaiskasvatus toimi vielä sosiaali- ja terveysministeriön hallinnon alaisena. Vuonna 2003 Stakes (Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus) julkaisi Varhaiskasvatuksen perusteet, johon oli koottu suomalaisen varhaiskasvatuksen keskeisimmät periaatteet, ja sen tarkoituksena oli edistää varhaiskasvatuksen yhdenvertaista toteutumista sekä laadun kehittämistä. Julkaisua päivitettiin seuraavan kerran vuonna 2005. Merkittävä muutos tapahtui tämän jälkeen vuonna 2013, kun päivähoito ja varhaiskasvatus siirtyivät sosiaali- ja terveysministeriöstä opetus- ja kulttuuriministeriöön. (Alila & Kinos 2014, 11.) Vuonna 2015 lasten päivähoidosta annetun lain nimi muuttui varhaiskasvatuslaiksi, jonka myötä varhaiskasvatus määriteltiin ensimmäistä kertaa lain tasolla, ja Opetushallitus ryhtyi toimimaan varhaiskasvatuksen asiantuntijavirastona (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2015).

Opetushallitus julkaisi ensimmäistä kertaa varhaiskasvatuksen perusteet vuonna 2016, ja asiakirja tuli voimaan varhaiskasvatuksessa vuonna 2017. Määräyksen myötä kunnat veloitettiin laatimaan paikalliset suunnitelmat pohjautuen varhaiskasvatussuunnitelmien perusteisiin. (Opetushallitus 2016.) Vuonna 2018 hyväksyttiin uusi varhaiskasvatustilaki (540/2018), jonka voimassaoloaika alkoi 1.9.2018. Keskeisimmät muutokset laissa koskivat henkilöstön koulutustason nostamista ja tehtävänimitysten selkiyttämistä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018.) Uuden varhaiskasvatustilain (540/2018) perusteella Opetushallitus laati varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, jonka määräykset astuivat voimaan vuonna 2019 (Opetushallitus 2019, 7).

2.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on Opetushallituksen laatima, varhaiskasvatustilakiin perustuva oikeudellisesti velvoittava määräys, joka ohjaa varhaiskasvatuksen järjestäjiä varhaiskasvatuksen toteuttamisessa. Varhaiskasvatuksen perusteet sisältävät erilaisia määräyksiä liittyen esimerkiksi varhaiskasvatuksen toteuttamisen sisältöihin ja tavoitteisiin, huoltajien sekä eri sidosryhmien kanssa toteutettavaan yhteistyöhön ja lapsen henkilökohtaiseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Varhaiskasvatuksen perusteiden keskeisinä tehtävinä on varhaiskasvatuksen toteuttamisen ohjauksen lisäksi tukea varhaiskasvatuksen kehittämistyötä, sekä edistää maanlaajuisesti yhdenvertaista ja laadukasta varhaiskasvatusta. (Opetushallitus 2019, 7, 8.) Suomalaisessa varhaiskasvatuksessa ei aseteta esimerkiksi tiettyjä ikätavoitteita, vaan toiminta varhaiskasvatuksessa nähdään prosessimaisesti etenevänä, jossa korostetaan lasten hyvinvointia, osallisuutta ja toimijuutta (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 36-37).

Paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat ovat kunta- tai kaupunkikohtaisia suunnitelmia, jotka ohjaavat, määrittelevät sekä tukevat varhaiskasvatusta paikallisesti. Suunnitelmat laaditaan varhaiskasvatuksen perusteiden pohjalta, huomioiden myös varhaiskasvatusta koskevat lait ja asetukset. Lisäksi laadinnassa huomioidaan paikalliset erityispiirteet, kuten esimerkiksi pedagogiset painotukset. Paikallisen suunnitelman laatimisesta vastaa varhaiskasvatuksen järjestäjä, jonka velvollisuutena on myös osallistaa suunnitelman laatimis- ja kehittämistyöhön henkilöstön lisäksi lapset ja heidän huoltajansa. Suunnitelmassa tulee huomioida myös varhaiskasvatusta, lapsia ja perheitä koskevat suunnitelmat ja päätökset, esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmat, mahdollinen perusopetukseen valmistavan opetuksen suunnitelma, kotoutumissuunnitelma sekä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma. (Opetushallitus 2019, 8-9.)

Pedagogiikan näkökulmasta paikallisissa suunnitelmissa tarkennetaan varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan tavoitteita ja sisältöjä. Näitä voivat olla esimerkiksi pedagogisen toiminnan suunnittelussa erilaiset käytännöt lasten osallisuuden vahvistamiseksi,

pedagogiseen dokumentointiin liittyvät periaatteet sekä erilaiset käytännöt lasten leikin ja oppimisen tukemiseksi. Varhaiskasvatuksessa jokaisen lapsen kohdalla selvitetään myös lapsen oppimisen ja kehityksen tuen tarve, ja jos tuen tarvetta ilmenee, järjestetään tarkoituksenmukaista tukea. Paikalliset suunnitelmat sisältävät selvitykset tuen järjestämisestä kyseisen alueen varhaiskasvatuksessa sekä sen konkreettisesta toteuttamisesta. (Opetushallitus 2019, 52-54, 58.)

Paikallisia suunnitelmia seurataan ja arvioidaan säännöllisesti varhaiskasvatuksen järjestäjän toimesta. Järjestäjän tulee huolehtia siitä, että arviointi on suunnitelmallista ja säännöllistä. Arviointi auttaa varhaiskasvatuksen laadun parantamisessa, sekä auttaa tunnistamaan toiminnan vahvuudet ja kehittämistarpeet. (Opetushallitus 2019, 61.)

2.2 Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma

Vantaan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelman perustana toimii Opetushallituksen laatima Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Suunnitelmaan on kirjattu Vantaan varhaiskasvatuksen linjaukset sekä painotukset. Lähivuosina Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma on kokenut laajoja uudistuksia. Opetushallituksen aiemmin julkaiseman Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 myötä myös Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma uusittiin laajasti vuonna 2017. Kun varhaiskasvatussuunnitelman perusteita päivitettiin uudestaan vuonna 2018, Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma päivitettiin vuonna 2019 nykyiseen muotoonsa. (Opetuslautakunta 2019, 9.) Päivitetyssä versiossa on kiinnitetty erityistä huomiota lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessiin, toimintasuunnitelmiin, pedagogiseen dokumentointiin, vuorohoitoon ja varhaiskasvatuksen toimintamuotoihin, kiusaamisen ennaltaehkäisyyn sekä kehotunnekasvatukseen ja turvataitoihin. Laajemmin Vantaan varhaiskasvatuksessa korostettavia arvoja ovat avoimuus, yhteisöllisyys, rohkeus ja vastuullisuus. (Opetuslautakunta 2019, 9, 25.)

Vantaan varhaiskasvatussuunnitelmaa uudistettaessa tai päivitettäessä, lasten huoltajille tarjotaan mahdollisuus osallistua siihen. Huoltajien tulee myös saada osallistua kussakin toimintayksikössä sekä lapsiryhmässä toiminnan suunnitteluun ja arviointiin kahdesti vuodessa. Yksiköissä toteutettua yhteistyötä arvioidaan erilaisissa toimintasuunnitelmissa sekä saadun palautteen perusteella. (Opetuslautakunta 2019, 10, 49.)

2.3 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatuksessa jokaiselle lapselle laaditaan yksilöllinen lapsen varhaiskasvatussuunnitelma (eli lapsen vasu), jonka lähtökohtina toimivat lapsen etu sekä tarpeet (Opetushallitus, 2019, 9-10). Suunnitelma laaditaan huoltajien kanssa käytävässä vasukeskustelussa (Opetuslautakunta 2019, 13). Lapsen vasu on asiakirja, johon kirjataan lapsen kasvua, kehitystä, sekä oppimista tukevia tavoitteita. Lisäksi suunnitelmassa tulee

vahvasti näkyä lapsen omat vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet. Yhteistyössä kasvattajien, lapsen ja huoltajien kanssa asetetut tavoitteet ja sovitut asiat toimivat myös pohjana pedagogiselle toiminnalle. (Opetushallitus 2019, 10-11.) Tavoitteiden avulla on tarkoitus tukea mahdollisimman hyvin lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 32). Lapsen vasua tulee myös tarpeen vaatiessa tarkentaa ja käydä läpi säännöllisesti yhdessä lapsen ja huoltajien kanssa, vähintään kerran vuodessa (Opetushallitus 2019, 10).

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin on kirjattu asiat, jotka lapsen vasun tulee sisältää. Näitä ovat muun muassa lapsen vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet, kasvattajien ja huoltajien kanssa yhteistyössä laaditut tavoitteet, jotka tukevat kasvua, kehitystä ja oppimista, sekä toimenpiteet siitä, kuinka asetetut tavoitteet pyritään toteuttamaan. (Opetushallitus 2019, 11.) Tavoitteiden toteuttamisella tarkoitetaan kirjausta siitä, millä pedagogisilla keinoilla tavoitteet on tarkoitus toteuttaa. Lapsen tuen tarve tulee myös selvittää, sekä kirjata siihen liittyvät tukitoimenpiteet ja niiden toteuttaminen. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 32.)

Lapsen vasulla on monia eri tehtäviä. Suunnitelman tulisi kertoa lapsesta itsestään positiivisesti ja lasta arvostavasti. Keskeisimpänä ajatuksena on, että jokainen lapsi voi häntä ympäröivien aikuisten avulla kokea olevansa hyvä ja hyväksytyt juuri omana itsenään. Lapsen vasun arvioinnin ei tulisi keskittyä normeihin vertailuun, vaan sen tulisi tapahtua kasvattajien, lapsen ja huoltajien välisessä yhteistyössä keskittyen lapsen kasvun ja kehityksen tukemiseen. (Kaskela & Kronqvist 2012, 13-14.)

Kaskela ja Kronqvist (2012, 9-13) tuovat julkaisussaan esille, että lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on prosessi, joka alkaa siitä, kun vanhemmat ja lapsi tutustuvat lapsen tulevaan hoitopaikkaan. Tyypillisesti lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa, käydään ennen vasun laatimista aloituskeskustelu, jossa lähtökohtana on saada perheen ajatuksia ja odotuksia esille. Tämän jälkeen lapsi saa tutustua yhdessä vanhempien kanssa varhaiskasvatukseen, minkä jälkeen laaditaan lapsen vasu.

Ennen lapsen vasukeskusteluja, lapseen liittyviä havaintoja ja näkökulmia pohditaan yhdessä koko kasvattajatiimin kanssa (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 35). Lapsen vasun laatimisesta vastaa kuitenkin varhaiskasvatuksen opettajaksi kelpoinen henkilö. Lisäksi laatimisessa voidaan hyödyntää varhaiskasvatuksen sosionomin tietämystä lasten ja perheiden palvelujärjestelmästä. Suunnitelmaan laatimiseen voi osallistua myös varhaiskasvatuksen erityisopettaja, liittyen lapsen tuen tarpeeseen sekä sen järjestämiseen. Huoltajien näkemyksen huomioimisen lisäksi, tulee selvittää ja huomioida lapsen oma mielipide sekä toiveet (Opetushallitus 2019, 10.)

Lapsen vasu laaditaan vasukeskustelussa, jossa huoltajat, varhaiskasvatuksen opettaja ja joissain tilanteissa myös lapsi, keskustelevat yhdessä siitä, mitä lapsen vasuun kirjataan. Vasukeskustelussa tuleekin pyrkiä luomaan tilanne, jossa kaikkien osapuolten on mahdollista ilmaista ajatuksia. (Ahonen & Roos 2019, 55.) Vasukeskusteluissa tärkeässä roolissa kasvattajien ja huoltajien välisessä yhteistyössä onkin avoin ja luottamuksellinen ilmapiiri, jossa arvostetaan kaikkien osapuolten tietämystä lapseen liittyen. Keskustelussa on tärkeänä tavoitteena löytää yhteistyössä ne keinot, joilla lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista voidaan parhaiten tukea. (Heinonen ym. 2016, 85.)

Laatimisen jälkeen lapsen vasun toteutumista toiminnassa on seurattava sekä arvioitava säännöllisesti (Opetushallitus 2019, 11). Vaikka suunnitelman laatimisesta vastaa varhaiskasvatuksen opettaja, koko kasvattajatiimi yhteistyössä toteuttaa laadittua suunnitelmaa päiväkodin arjessa. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 35). Pidemmällä aikavälillä katsottuna lapsen vasun kirjaaminen on toistuvaa ja järjestelmällistä lapsen toiminnan ja kehityksen seurausta. Vasun laatimisen jälkeen tiivis yhteistyö päiväkodin ja huoltajien välillä on erityisen tärkeää. (Heinonen ym. 2016, 85.)

Vantaalla lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa pidetään positiivisena työvälineenä, jonka tavoitteena on lapsen kehityksen ja oppimisen pedagoginen tukeminen sekä huoltajien kasvatustehtävän tukeminen. Kaikille lapsille laaditaan varhaiskasvatussuunnitelma, joka päivitetään vuosittain yhteistyössä huoltajien kanssa. Suunnitelma laaditaan ja päivitetään pääsääntöisesti syksyllä pidettävässä vasukeskustelussa, jossa keskustelun pohjana toimivat varhaiskasvatuksen kasvattajien sekä lapsen huoltajien havainnot. Keskustelun avulla on tarkoitus saada yhteinen näkemys siitä, millaiset pedagogiset ratkaisut hyödyttäisivät kyseistä lasta parhaiten. Lasten varhaiskasvatussuunnitelmista nousevat tavoitteet, vahvuudet sekä mielenkiinnon kohteet kootaan yhteen ryhmäkohtaisesti kasvattajien toimesta. Koonti toimii isona osana ryhmän toimintasuunnitelman perustaa. (Opetuslautakunta 2019, 13.)

Vantaalla käydään lapsen vasua läpi vuosittain huoltajien ja lapsen kanssa vasukeskusteluissa. Lapsi osallistuu keskusteluun hänen omien edellytystensä mukaisesti. Lapsen näkemyksiä selvitetään ennen vasun laatimista, ja hän on mahdollisesti myös keskustelussa osan ajasta paikalla. Lapsen vasuun on tarkoitus kirjata rajattu määrä konkreettisia tavoitteita. Lasta ei ole tarkoitus kuvata kokonaisvaltaisesti, vaan suunnitelmassa tulee keskittyä sillä hetkellä keskeisiin, lapsen elämän ajankohtaisiin asioihin. Tarvittaessa vuoden aikana voidaan järjestää useampia keskusteluja lapsen vasun toteuttamiseen liittyen. (Opetuslautakunta 2019, 13, 34.)

3 Osallisuus

Osallisuudesta varhaiskasvatuksen kentällä on puhuttu jo pitkään, mutta edelleen käsitykset sen merkityksestä ja tarkoituksesta käytännön varhaiskasvatustyössä vaihtelevat (Helin, Kola-Torvinen & Tarkka 2018, 18). Käsite osallisuus voi saada varhaiskasvatustyön käytännössä myös erilaisia merkityksiä riippuen siitä, missä yhteydessä sitä tarkastellaan (Turja 2017, 44). Osallisuus voi varhaiskasvatuksen arjessa näyttäytyä esimerkiksi yhteisenä suunnitteluna, keskusteluna tai yhdessäolona, eikä sillä tarkoiteta pelkästään yksilön tai yhteisön tunnetta, vaan konkreettisia tapoja toimia toisten kanssa (Eskel & Marttila 2013, 77).

Osallisuuden tunne voi näyttäytyä varhaiskasvatuksessa myös siten, että kuuluu johonkin sekä tulee kuulluksi ja arvostetuksi niin, että omat mielipiteet ja aloitteet tulevat huomioiduiksi (Helin ym. 2018, 15). Myös Katajan (2018, 55) mukaan osallisuus ilmenee kuulluksi ja nähdyksi tulemisena sekä mahdollisuutena vaikuttaa itseään ja omaa arkeaan koskeviin asioihin. Turja (2017, 45) tuo esiin myös osallisuuden vastavuoroisuuden, eli omien näkemysten esittämisen lisäksi tulee myös antaa tilaa muiden näkemyksille, sillä neuvottelu mahdollistaa yhteisten ratkaisujen löytämisen.

Varhaiskasvatuksen yhtenä tehtävänä on tukea lasten vaikuttamisen ja osallistumisen taitoja, sillä demokraattisen ja kestäväen tulevaisuuden perusta syntyy aktiivisella vaikuttamisella sekä osallistumisella (Opetushallitus 2019, 26). Myös Turjan & Vuorisalon (2017, 47) mukaan osallisuudessa on kyse siitä, että neuvottelemalla eri osapuolten kesken jokaiselle mielekäästä yhteistä toimintaa, joka pohjautuu jokaisen omiin tarpeisiin ja kiinnostuksen kohteisiin, voidaan kasvattaa lapsia demokraattiseen ajattelu- ja toimintatapaan.

Parikka-Nihti ja Suomela (2014, 47) tuovat esiin yhteisöllisyyden tärkeyden osallisuuden syntymisen kannalta. Vaikka tunne osallisuudesta muodostuu yksilöllisesti, ja kyse on esimerkiksi yksilön mahdollisuuksista vaikuttaa, vastuun saamisesta ja omien kykyjen riittävydestä, osallisuus ei voi toteutua ilman yhteisöä. Yhteisö tarvitaan, sillä osallisuuden voidaan nähdä toteutuvan ainoastaan vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Päiväkodissa varhaiskasvatusta toteutetaan ryhmämuotoisesti, jonka vuoksi lasten kokemus osallisuudesta on erityisen tärkeää. Myös Kataja (2018, 55) ja Turja (2017, 45) tuovat esiin myös näkökulman siitä, että osallisuus on syvästi yhteisöllinen ilmiö, eikä osallisuutta voi olla ilman yhteisöä.

3.1 Lasten osallisuus

Yhteiskunnallisen, yksilöiden osallisuutta korostavan kehityksen vuoksi myös lasten osallisuutta eri yhteiskunnan palveluissa on alettu viimeisten vuosikymmenten aikana korostaa. Tämän seurauksena lasten osallisuus on saanut syvemmän merkityksen myös varhaiskasvatuksessa. (Turja & Vuorisalo 2017, 36.) Yksi kasvatuksen keskeisimmistä tavoitteista nykypäivänä onkin lasten osallisuuden toteutuminen ja vahvistuminen, johon

liittyy ajatus lasten aktiivisesta toimijuudesta (Roos 2016, 54). Nykyajan kasvatustieteissä on alettu painottaa lasten yksilöllisyyden lisäksi myös ryhmän jäsenyyttä sekä yhteisöllisyyttä (Turja 2017, 40, 44).

Varhaiskasvatuksella on merkittävä rooli lasten syrjäytymisen ehkäisemisen kannalta, sillä varhaiskasvatuksen yhtenä tehtävänä on edistää lasten yhdenvertaisuutta sekä tasa-arvoa. Lapset oppivat varhaiskasvatuksessa tärkeitä tietoja ja taitoja, jotka tukevat heidän kasvuaan aktiivisiksi toimijoiksi yhteiskunnassa. Näin ollen varhaiskasvatuksella nähdään olevan myös merkittävä rooli lasten osallisuuden vahvistamisessa. (Helin ym. 2018, 11.) Turja ja Vuorisalo (2017, 39) toteavat myös, että varhaiskasvatus on yksi merkittävimmistä tavoista syrjäytymisen ehkäisemisen kannalta ja lasten subjektiivinen oikeus varhaiskasvatukseen on lisännyt erityisesti lasten yhdenvertaisuutta.

Nykypäivänä lasten ihmisarvo, asema ja oikeudet tunnustetaan, sekä lasten nähdään olevan omien oikeuksiensa täysivaltaisia hallitsijoita. Näin ei kuitenkaan ole aina ollut, vaan lapset on aikoinaan nähty olevan aikuisten hyväntekeväisyyden tai suojelun kohteina. Kyseiseen muutokseen on johtanut YK:n lapsen oikeuksien sopimus, joka luotiin 20.11.1989 ja astui voimaan vuotta myöhemmin. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen yksi neljästä pääperiaatteesta on lapsen osallisuus, joka määritellään artiklassa 12. Sopimuksessa todetaan jokaisella lapsella olevan oikeus tulla kuulluksi ikä- ja kehitystason mukaisesti. Jokaisella lapsella on myös oikeus esittää näkemyksensä ja ne tulee huomioida. Lisäksi lapset tulee nähdä aktiivisina toimijoina. Osallisuuden todetaan olevan jokaisen lapsen oikeus, muttei velvollisuus, joten myös osallistumatta jättämisen tulee olla oikeus. (Heinonen & Kuikka 2013, 197, 202, 204.)

Lapsen oikeuksien sopimuksen lisäksi lasten osallisuudesta on säädetty myös varhaiskasvatulaisissa. Varhaiskasvatulain (540/2018) 1 luvun 3 §:ssä säädetään varhaiskasvatuksen tavoitteista, joissa mainitaan, että yhtenä tavoitteena on varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua sekä saada vaikuttaa itseä koskeviin asioihin. Lapsen varhaiskasvatusta suunniteltaessa, toteutettaessa ja arvioitaessa lapsen mielipide ja toivomukset on myös selvitettävä ja otettava huomioon hänen ikänsä ja kehityksensä edellyttämällä tavalla. (Varhaiskasvatulaki 540/2018.)

Lasten osallisuuden toteutumisen kannalta on erityisen tärkeää, että jokainen lapsi tuntee tulleensa kuulluksi, aidosti ymmärretyksi sekä hyväksytyksi (Roos 2016, 56). Myös varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan tulee arvostaa niin lasten, aikuisten kuin henkilöstön mielipiteitä, näkemyksiä ja aloitteita. Inklusiivisen toimintakulttuurin yhtenä tarkoituksena on edistää osallisuutta, jonka toteutumiseksi tulee aktiivisesti kehittää sellaisia toimintatapoja, jotka edistävät osallisuuden toteutumista. (Opetushallitus 2019, 30.)

Lasten mielipiteiden huomioon ottaminen on yksi varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvoperustan yleisperiaatteista. Yksi suunnitelman arvoista, jolla on yhteys lasten osallisuuteen, on lapsen itseisarvo, jonka taustalla on ajatus siitä, että jokaisella lapsella on oikeus tulla nähdyksi, kuulluksi ja huomioiduksi. (Opetushallitus 2019, 20.) Jokaisen oikeus tulla kuulluksi ja vaikuttaa itseensä liittyviin asioihin, on osallisuutta sen syvimässä merkityksessään (Turja 2017, 45). Kuulluksi tuleminen on myös yksi osallisuuden keskeisimmistä lähtökohdista ja se mahdollistaa sellaisen pedagogisen toiminnan, joka huomioi lasten yksilölliset tarpeet sekä ajattelun (Turja & Vuorisalo 2017, 46).

Toinen osallisuuteen liittyvistä arvoista varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa on lapsen oikeudet. Lapsen oikeuksien mukaan jokaisella lapsella on oikeus tulla ymmärretyksi hänen omilla ilmaisun keinoillaan. Lapsilla tulee olla myös oikeus mielipiteiden, oman itsensä sekä ajatusten ilmaisuun. Varhaiskasvatuksessa lapsilla on myös oikeus kokea yhteisöllisyyttä ryhmän jäsenenä. (Opetushallitus 2019, 21.)

Lasten osallisuus tulee huomioida lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa. Vaikka suunnitelma laaditaan pääosin yhteistyössä huoltajien kanssa, on varhaiskasvattajien löydettävä ne keinot, joilla myös lapsen oma näkökulma sekä mielipiteet ja toiveet tulevat huomioiduiksi. (Ahonen 2017, 22.) Järvisen ja Mikkolan (2015, 16) mukaan lasten osallisuutta voidaan edistää hyödyntämällä lasten vasuja pedagogisen toiminnan toteuttamisessa ja arvioinnissa. Myös lasten sekä aikuisten kanssa käydyillä vasukeskusteluilla on suuri merkitys osallisuuden edistämisen kannalta. Ei kuitenkaan riitä, että lasten mielipiteitä ja toiveita kysytään yksipuolisesti, vaan niistä tulisi keskustella yhä enemmän ja useammin.

Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen Karvin julkaiseman tutkimuksen ”Varhaiskasvatuksen laatu arjessa” mukaan kasvattajien keinoja selvittää lasten mielipiteet ja toiveet varhaiskasvatuksen toiminnan suunnittelussa ja arvioinnissa ovat havainnointi, lasten kokoukset ja haastattelut. Myös vasukeskustelussa ja sitä edeltäneessä lapsen haastattelussa kasvattajat voivat selvittää lasten mielenkiinnonkohteita. (Repo ym. 2019, 126.) Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa varten isompien lasten mielipiteet ja toiveet voidaan huomioida keskustelemalla lapsen ajatuksista, tunteista ja kokemuksista, käyttäen apuna esimerkiksi kuvakortteja. Keinoja selvittää pienten lasten toiveita ja mielipiteitä ovat havainnointi, sekä heidän huoltajiensa kokemusten kuuleminen. (Ahonen 2017, 22.)

Edellä mainitun Karvin julkaiseman tutkimuksen mukaan, varhaiskasvatuksessa toimintaa suunnitellaan yhdessä lasten kanssa ja toiminnan suunnittelu nähdään lasten ja aikuisten yhteisenä prosessina. Toiminnan suunnittelun lisäksi lapset ovat myös mukana toiminnan arvioinnissa esimerkiksi vasukeskustelua varten tai toimintavuoden päätteeksi. Lapset arvioivat toimintaa joko heti toiminnan jälkeen tai pidemmän ajan kuluttua, esimerkiksi kevätkauden jälkeen. Varhaiskasvatuksessa lapset tekevät myös itsearviointia arvioimalla

omia taitoja sekä oppimista tai ryhmämuotoista arviointia arvioimalla yhdessä esimerkiksi päiväkodin arjessa toistuvia tilanteita. (Repo ym. 2019, 127-129.)

Jotta osallisuus varhaiskasvatuksessa voi toteutua, on varhaiskasvattajien luotettava lasten kykyihin ja potentiaaliin. Lasten osallisuuden toteutuminen on mahdollista, kun kasvattajat kuuntelevat lapsia ja luottavat lasten kykyihin suunnitella sisällöltään opettavaa toimintaa, jossa lasten aloitteista tulee esiin kaikki oleellinen heidän oppimisensa kannalta. (Kataja 2018, 52.) Lapsien aito kuuleminen ja heidän jälkien näkyväksi tekeminen ympäristöön on myös Kaskelan ja Kronqvistin (2012, 19) mukaan äärimmäisen tärkeää osallisuuden tunteen luomiseksi.

3.2 Huoltajien osallisuus

Varhaiskasvatuksessa huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö on tärkeää, ja sen tavoitteena on sekä huoltajien, että henkilöstön yhteinen sitoutuminen lasten terveen ja turvallisen kasvun sekä kehityksen ja oppimisen edistämiseen. Tavoitetta sujuvaan yhteistyöhön huoltajien kanssa tukee luottamuksen rakentaminen, molemminpuolinen kunnioitus sekä tasa-arvoinen vuorovaikutus. (Opetushallitus 2019, 34.)

Varhaiskasvatuslain (540/208) 1 luvun 3 §:ssä säädetään varhaiskasvatuksen tavoitteista seuraavasti: ”Varhaiskasvatuksen yhtenä tavoitteena on toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatusyössä.”

Varhaiskasvatuslaissa on säädetty myös, että lapsen vanhemmille tai muille huoltajille on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin (Varhaiskasvatuslaki 540/2018).

Varhaiskasvatuksessa kasvattajat keskustelevat huoltajien kanssa lasten kasvatuksesta sekä siihen liittyvistä arvoista, vastuista ja tavoitteista. Päivittäinen lapsen kuulumisten sekä päivän kulun kertominen huoltajille ovat merkittävä osa yhteistyötä ja niillä turvataan myös lasten kokonaisvaltaisen hyvinvointi. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö on vuorovaikutuksellista ja luottamuksellista ja sen merkitys ja muoto lapsen päivähoidon aikana vaihtelee tilanteiden mukaan. Huoltajilla tulee myös olla oikeus osallistua lapsen varhaiskasvatuksen toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. (Opetushallitus 2019, 43.)

Huoltajien osallisuus korostuu erityisesti lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa, jossa huoltajien näkökulmilla on suuri merkitys (Opetushallitus 2019, 43). Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tulee laatia aina yhteistyössä huoltajien kanssa, jotta sekä kasvattajien, että huoltajien näkemykset esimerkiksi lapsen kiinnostuksen kohteista,

sosiaalisista suhteista ja toimimisesta eri ympäristöissä tulevat huomioiksi. Kun kasvattajat laativat lapsen varhaiskasvatussuunnitelman yhteistyössä huoltajien kanssa, voidaan luoda kahden eri tahon tiedoista yhteistä tietoa ja ymmärrystä lapsen hyväksi. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen ja sen toteuttaminen myös edistävät luottamuksellista vuorovaikutussuhdetta kasvattajien sekä huoltajien välillä. (Kaskela & Kronqvist 2012, 17, 22-23.)

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessi voidaan nähdä pitkään jatkuvana matkana lapsen huoltajien kanssa, jonka varrella heidän kanssaan ihmetellään, oivalletaan ja opitaan. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on harvoin valmista tietoa, useimmiten siinä luodaan uutta, yhteistä tietoa yhteistyössä lapsen, huoltajien ja kasvattajien kesken. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman yhtenä tavoitteena onkin saavuttaa syvällistä ja monipuolista keskustelua yhdessä huoltajien kanssa lapsen hyvinvointiin liittyen. (Kaskela & Kronqvist 2012, 34.) Varhaiskasvatussuunnitelman tarkoituksena ei ole pelkästään lapsen perushoidosta sopiminen tai toimintakauden arviointi, vaan suunnitelmassa tulee ennakoida myös lapsen tulevaisuuden kasvuun liittyviä seikkoja siten, että huoltajien osallisuus toteutuu (Alasuutari 2010, 57).

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelujen merkitys huoltajille voi näyttäytyä hyvin monenlaisena. Osalle keskustelu merkitsee lapsen varhaiskasvatukseen liittyvän tiedon siirtymistä, osalle syvempää perehtymistä lapsen asioihin, ja osalle itse keskustelutilanne voi olla merkityksellinen kohtaaminen. Vasukeskustelut tarjoavat myös huoltajille mahdollisuuden saada lapsesta syvempää tietoa, kuin päivittäisissä keskusteluissa. Vasukeskusteluissa huoltajat saavat myös ammattilaisen tietoa ja näkemyksiä lapsesta. Huoltajien osallisuutta liittyen vasuprosessiin voitaisiin kehittää keskustelemalla huoltajien kanssa myös vasun käytöstä sekä päivittämällä sen sisältöä yhteistyössä. Näin lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa sekä sen käytössä ilmenisivät paremmin sekä kasvattajien, lapsen, että vanhempien toiveet ja odotukset (Alasuutari 2010, 59, 71.) Huoltajien osallisuutta on todettu lisäävän, kasvatustieteiden lisäksi, myös päivittäiset keskustelut huoltajien kanssa lasten kuulumisista, joko perinteisin menetelmin tai hyödyntämällä erilaisia tieto- ja viestintäteknikan kanavia (Karikoski & Tiilikka 2017, 86).

Vantaan varhaiskasvatussuunnitelmassa todetaan, että toimivan yhteistyön saavuttamiseksi viestinnän tulee olla selkeää, ja sen muodot yhdessä huoltajien kanssa sovittuja. Erityisen tärkeässä roolissa ovat päivittäiset keskustelut lasten päivän kulusta ja tapahtumista. Huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön tavoitteena ei ole saavuttaa samanmielisyyttä kaikissa lasta koskeissa asioissa, vaan merkityksellistä on luoda yhteistä ymmärrystä lapsesta. Pääperiaatteina toimivalle yhteistyölle Vantaan varhaiskasvatuksessa ovat luottamus, arvostus, avoimuus ja jokaisen osapuolen kuuleminen. (Opetuslautakunta 2019, 49.)

Yhteisöllisyyden rakentumisen kannalta lasten huoltajien osallisuus sekä yhteistyö ovat merkittävässä roolissa. Varhaiskasvatuksessa henkilökunnan tulee luoda sellainen ilmapiiri, jossa on mahdollista saavuttaa tasavertainen vuorovaikutus kasvattajien ja vanhempien välille. (Eskel & Marttila 2013, 77.) Lasten huoltajien osallisuus varhaiskasvatuksessa Kaskelan ja Kronqvistin (2012, 25) mukaan voi toteuta erilaisissa tapahtumissa ja arkisissa kohtaamisissa, sekä myös erilaisten dokumenttien, kuten kuvien välityksellä, jos osallistuminen paikan päällä päiväkodin toimintaan ei ole mahdollista.

Turja (2017, 54) mainitsee, että lasten osallisuuden merkityksestä ja tärkeydestä sekä sen toteuttamisesta tulisi myös keskustella huoltajien kanssa, jotta kasvattajilla ja huoltajilla on lasten osallisuudesta yhtenevä näkemys. Yhteistyö ja keskustelu huoltajien kanssa on tärkeää myös siksi, että huoltajat voivat tuoda sellaisen lapsen ääntä kuuluviin, joka ei voi tuoda omaa näkökulmaansa esiin puheella. Lisäksi huoltajien tiedottaminen lasten osallisuudesta päiväkodissa mahdollistaa myös samojen toimintatapojen ja käytäntöjen hyödyntämisen kotona.

4 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteuttaminen

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteuttaminen käytännössä ei ole täysin sama asia, kuin millaisena suunnitelma on itsessään kuvattu erilaisissa asiakirjoissa (Alasuutari 2010, 16). Yhtenä terminä teoreettisen ohjeen siirrossa käytäntöön voidaan kuvata domestikaation eli kotouttamisen kautta. Kotouttamisessa tuntematon asia tuodaan osaksi arjen käytäntöjä erilaisilla prosesseilla, jotka tekevät vieraasta asiasta tutun, samalla muuttaen vanhoja käytänteitä. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmien kotouttamisen prosessissa pystytään tunnistamaan kolme eri vaihetta. Ensimmäisessä vaiheessa Suomi tilasi 2000-luvun vaihteessa kansainvälisen arvioinnin OECD:ltä, jossa tutkittiin suomalaista varhaiskasvatusjärjestelmää. Tuloksissa nousi esille laajan varhaiskasvatussuunnitelman puute. Sen myötä kehitettiin yleisohjeet uusista käytännöistä. Toisessa vaiheessa yleisohjeet jalkautettiin kunnille, joiden tuli laatia kunnalliset varhaiskasvatussuunnitelmat. Lisäksi tuli laatia sekä yksikkö- että lapsikohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat. Kolmantena vaiheena prosessissa pidetään sitä, kuinka uudet toimintatavat vaikuttivat päiväkotien käytäntöihin. (Alasuutari, M. & Alasuutari, P. 2011, 30-32.)

Kansallisen koulutuksen arviointikeskus Karvi julkaisi vuonna 2019 tutkimustuloksensa vuosina 2017-2019 toteutetusta arviointihankkeesta, jossa tutkittiin varhaiskasvatussuunnitelmien toteutumista päiväkotien ja perhepäivähoidon arjessa. Tutkimuksessa teetettiin sähköinen kysely, ja aineistoa kerättiin kunnallisten ja yksityisten päiväkotien johtajilta, opettajilta, lastenhoitajilta ja kunnallisilta perhepäivähoitajilta. Lasten vasujen osalta suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että he ovat perehtyneet vasuprosessiin hyvin ja työnjako

vasuprosessiin liittyen on selkeä. Vasujen toteuttamiseen liittyen henkilöstöstä suuri osa (85 %), olivat sitä mieltä, että lapsille laaditut varhaiskasvatussuunnitelmat toteutuvat heidän ryhmänsä toiminnassa. (Repo ym. 2019, 14, 58, 105.) Seuraavissa osioissa kuvataan tarkemmin sitä, mistä tekijöistä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteuttaminen muodostuu käytännön työssä päiväkodin arjessa.

4.1 Suunnitelman toteuttamiseen vaikuttavat tekijät

Heiskanen (2019) tuo esille, että vaikka lapsen vasu on hyvin tärkeä asiakirja, se ei vielä itsessään ole lasta hyödyttävä, ennen kuin se tuodaan osaksi varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa. Lapsen vasun sisällön toteuttaminen arjessa vaatii ennen kaikkea sitoutumista kaikilta niiltä ammattilaisilta, jotka toimivat lapsen kanssa. Sitoutumisen mahdollistuminen edellyttää myös sitä, että lapsen kanssa toimivat tietävät, mitä lapsen vasu sisältää, ja millä eri tavoin suunnitelmaa on tarkoitus toteuttaa.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan tutustuminen ja sitoutuminen sen toteutukseen sisältää Heiskanen (2019) mukaan myös sen, että ammattilaiset käyvät keskustelua vasun sisällöistä sekä yhdessä sovitusta toimintatavoista. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa tuodaan esille, että henkilöstö keskustelee esimerkiksi kasvatustyöhön liittyvistä tavoitteista sekä vastuista (Opetushallitus, 34). Myös Karila (2011a, 81, 82) korostaa, että laadukas tiimityöskentely edellyttää säännöllisiä keskusteluja. Kasvattajien välisillä ammatillisilla keskusteluilla on suuri merkitys varhaiskasvatuksen laadun kannalta.

Ammatilliset keskustelut ovat toimintaa, jolla on useimmiten jokin tarkoitus tai tavoite. Ne ovat sosiaalisia tilanteita, joissa vaihdetaan tietoa ja rakennetaan yhteistä näkemystä käsiteltävästä asiasta. (Nummenmaa 2011a, 27.) Ammatillisissa vuorovaikutussuhteissa tapahtuvissa keskusteluissa työntekijän on merkittävää tunnistaa sekä tiedostaa ajattelumallejaan ja tapaansa olla vuorovaikutuksessa (Nummenmaa 2011b, 40).

Karila (2011b, 78) tuo esille, että 2010-luvun vaihteessa lapsen henkilökohtaisen vasun yhteydessä käydyt keskustelut olivat korostuneet ja jokapäiväisten keskustelujen huomio oli jäänyt vähemmälle. Tuolloin varhaiskasvatuksen ammattilaiset toivat esille lasten vasujen käytöstä sen, että yleisimmin vasuihin palattiin silloin, jos lapsi oli esimerkiksi erityisen tuen tarpeessa. Muiden lasten vasut taas jäivät vähemmälle huomiolle. Heiskanen (2019) mainitsee vasujen käytössä tutkimuksissakin todetuksi haasteeksi sen, että lasten vasut on koettu irralliseksi osaksi muusta pedagogisesta työstä, jolloin niiden yhteys varhaiskasvatuksen arjen toimintoihin on myös ollut vähäinen. Jos lasten varhaiskasvatussuunnitelmia ei oteta osaksi arjen pedagogiikkaa, menetetään siinä aikaa, resursseja ja ennen kaikkea hyöty lapsen näkökulmasta.

Uudistetun varhaiskasvatussuunnitelmien perusteiden myötä lapsen vasuun kirjattavat tavoitteet eivät enää kohdistu lapseen itseensä, vaan ne ilmentävät tiettyjen pedagogisten keinojen käyttöä lapsen kasvun, kehityksen sekä oppimisen tukemisessa. Näiden uusien ohjeistusten myötä tavoitteiden tulee olla mahdollisimman konkreettisia ja yksiselitteisiä. Esimerkki tällaisesta tavoitteesta voi olla esimerkiksi toiminnallisuuden lisääminen ohjatuille tuokioille. Toimenpiteinä tälle tavoitteelle voidaan kirjata odottamisen vähentäminen ja jaloittelutaukojen lisääminen tuokioihin. Edellä kuvattu esimerkki kuvastaa nykyistä vaatimusta tavoitteiden yksityiskohtaisuudesta. Kuitenkin hyvin yksityiskohtaiset tavoitteet rajaavat merkittävästi muita asioita tavoitteiden ulkopuolelle, joten ne vaativat myös useammin päivitystä. Tämän vuoksi vasuja tulisi arvioida tiiviisti, jotta nykyisten säädösten mukainen vasuprosessi voi toteutua. (Ahonen & Roos 2019, 53-56.) Myös Heiskanen (2019) korostaa lapsen vasun säännöllistä tarkastelua ja pienten päivitysten tekoa merkittäväksi. Havainnointi ja keskustelut vasuun kirjattujen tavoitteiden toteutumisesta ovat tärkeitä kaikkien lapsen kanssa toimivien kanssa, unohtamatta lasta itseään ja hänen huoltajiaan. Näiden myötä voidaan myös vasuun tehdä muutoksia.

Päiväkodissa lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa lasten henkilökohtaisten vasujen toteuttamista edistää myös ryhmäkohtaisten suunnitelmien (ryhmävasu) laatiminen. Sen laadinta ei ole pakollista, mutta ilman sitä ryhmän lapsien yksilöllisiä tavoitteita on haastava huomioida toiminnan suunnittelussa. Ryhmävasu on tarkoitus pitää arjessa helposti käytettävänä työkaluna, jossa on mahdollisimman konkreettisesti kirjattuna kunkin lapsiryhmän kannalta keskeisimmät tavoitteet sekä toimintatavat. Myös ryhmävasuja tarkennetaan vuoden aikana uuden tiedon myötä. (Ahonen & Roos 2019, 57-60.)

4.2 Pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen

Varhaiskasvatuksen pedagogiikka on sidoksissa aikaan sekä kulttuuriin muutoksiin. Julkiset kasvatusinstituutiot määrittelevät eri aikoina varhaiskasvatusta ohjaavaa pedagogiikkaa. Toisaalta ammattilaisille jää kuitenkin myös paljon mahdollisuuksia päättää arjessa toteutettavasta pedagogiikasta. (Karila 2017a, 9.) Varhaiskasvatuksessa pedagogiikalla tarkoitetaan ammattilaisten toteuttamaa suunnitelmallista ja tavoitteellista lasten oppimista ja kehittymistä tukevaa toimintaa, joka pohjautuu varhaiskasvatustieteelliseen tietoon (Pakanen 2017, 5). Pedagogiikka on myös toimintaa, jota tapahtuu lasten ja aikuisten välillä vuorovaikutuksessa sekä laajemmin kulttuurin määrittelemissä toimintatavoissa (Karila 2017b, 10).

Pedagogiikkaa nähdään esiintyvän varhaiskasvatuksessa kaikissa tilanteissa ja toiminnassa. Sillä ei ole merkitystä, mitä itse toiminta on, vaan mitä toiminnassa tapahtuu. Varhaiskasvatustilanne ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteet asettavat varhaiskasvatuksen pedagogiikalle tavoitteita, jotka konkretisoituvat arjen toiminnoissa. (Karila 2017b, 10-11.)

Varhaiskasvatusta (540/2018) 1 luvun 2 §:ssä korostetaankin pedagogiikkaa varhaiskasvatuksen määritelmässä seuraavasti: “Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka”.

Lähtökohtina pedagogisen toiminnan suunnittelussa päiväkotien lapsiryhmissä toimivat paikallinen sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelma. Vantaan varhaiskasvatuksessa laaditaan toimintasuunnitelmia niin yksikkö- kuin lapsiryhmätasolla, joiden tarkoitus on konkretisoida pedagogista toimintaa. Lapsiryhmien toimintasuunnitelmissa hyödynnetään vahvasti lasten varhaiskasvatussuunnitelmien sisältämiä teemoja ja tavoitteita sekä havainnoinnin eri tavoilla kerättyä tietoa lapsiryhmästä ja lasten mielenkiinnon kohteista. (Opetuslautakunta 2019, 53.)

Kasvatustoimintaan liittyy varhaiskasvatuksessa aina vahvasti myös tavoitteellisuus. Kasvattajilla voi olla hyvin erilaisia mielipiteitä ja näkemyksiä toiminnalle asetetuista tavoitteista, ja laadukkaana pedagogiikan vuoksi on merkittävää keskustella niistä avoimesti, jotta kasvattajatiimin kesken löydetään yhteinen näkemys. (Ahonen 2017, 39; Koivunen & Lehtinen 2016, 107.) Yksi konkreettinen keino yhteisen näkemyksen löytymiseksi on tavoitteen kirjaaminen ylös, ja yhdessä muiden kasvattajien kanssa jakaa tavoite pienempiin osiin, ja pohtia, miten kyseinen tavoite näkyy esimerkiksi erilaisissa vuorovaikutussuhteissa lapsiryhmän toiminnassa (Leskisenoja 2019, 33-34).

Varhaiskasvatuksen kokemien uudistusten myötä keskeiseksi teemaksi varhaiskasvatustyössä on noussut myös pedagogisen toiminnan kehittäminen. Toimintaa tulee suunnitella huomioiden jokaisen lapsen yksilölliset tarpeet sekä vahvuudet. Aikaisemmin korostettu yksittäisten lasten arvioinnin näkökulma on vaihtunut kasvattajien toteuttamaan pedagogiikkaan ja lapsen saaman varhaiskasvatuksen laatuun. Varhaiskasvatuksen laatu näkyy selkeimmin päiväkodin arjen toiminnoista ja siitä, vastaavatko kyseiset toiminnot sille asetettuja tavoitteita. Pedagogisen toiminnan arvioinnissa ratkaisevinta on tarkastella sitä mahdollisimman konkreettisesti. (Ahonen & Roos 2019, 6-8, 51.)

4.3 Pedagoginen dokumentointi

Pedagoginen dokumentointi on näkynyt suomalaisessa varhaiskasvatuksessa 1990-luvulta lähtien, italialaisen Reggio Emilia -kasvatusajattelun myötä, joka herätti kiinnostusta varhaiskasvattajien parissa. Dokumentointia on kehitetty jo yli 40 vuoden ajan, mutta pedagoginen dokumentointi on tähän mennessä kiinnostanut vain yksittäisiä päiväkoteja, kasvattajia sekä tutkijoita, jonka vuoksi täysin yhteneväistä näkemystä pedagogisen dokumentoinnin tarkoituksesta varhaiskasvatuksessa on edelleen haastavaa määritellä. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2018, 10.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan pedagoginen dokumentointi on varhaiskasvatuksessa käytettävä keskeinen menetelmä, jonka avulla voidaan suunnitella, toteuttaa, arvioida sekä kehittää lapsiryhmän toimintaa. Pedagoginen dokumentointi on jatkuva prosessi, jossa eri havaintoja sekä dokumentteja tulkitsemalla voidaan luoda yhteistä ymmärrystä lapsiryhmän pedagogisesta toiminnasta. (Opetushallitus 2019, 37.) Pedagoginen dokumentointi voikin parhaassa tapauksessa toteutua ja toimia pedagogiikkaa kehittävänä sekä edistävänä aktiivisena työkaluna (Vlasov ym. 2018, 58).

Pedagoginen dokumentointi eroaa pelkästä dokumentoinnista sen prosessimaisuuden vuoksi. Pelkillä dokumenteilla tarkoitetaan dokumentoinnin sisältöä, kuten kuvia, piirroksia ja haastatteluja, kun taas dokumentoinnin prosessi koostuu dokumenttien reflektoinnista lasten, vanhempien ja kasvattajien välisessä yhteistyössä. Pedagogisen dokumentoinnin prosessin tarkoituksena on dokumenteista saatujen tietojen avulla kehittää, suunnata ja muovata varhaiskasvatusta. Tavoitteena on muun muassa lasten ja vanhempien osallisuuden edistäminen, demokratian lisääminen sekä yhteisten näkemysten muodostaminen varhaiskasvatuksen tärkeydestä. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2018, 10.)

Karvin julkaisemassa tutkimuksessa on selvitetty varhaiskasvatuksen henkilöstön näkemyksiä siitä, kuinka pedagoginen dokumentointi toteutuu varhaiskasvatuksessa. Tutkimustulosten mukaan pedagogisen dokumentoinnin hyödyntäminen päiväkodin arjessa on vielä osittain kesken. Vastaajista 36 % kertoi pedagogisen dokumentoinnin olevan osa lapsiryhmän toimintaa. Pedagogisen dokumentoinnin käyttämisestä lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa 71 % vastaajista oli osittain samaa mieltä tai täysin samaa mieltä. Vastaajista 60 % oli osittain samaa mieltä tai täysin samaa mieltä siitä, että pedagogista dokumentointia hyödynnetään jatkuvan arvioinnin välineenä. (Repo ym. 2019, 79.)

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on merkittävä osa pedagogisen dokumentoinnin koko prosessia (Opetuslautakunta 2019, 54). Varhaiskasvatuksessa lapsen hoito, kasvatusta ja opetus perustuvat lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan, joka voi toimia pedagogisena dokumenttina toteutuessaan päiväkodin arjessa (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2018, 32). Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmasta tulee pedagoginen dokumentti ja se toteutuu päiväkodin arjessa, kun suunnitelmaa päivitetään pitkin toimintavuotta kirjaamalla lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevien tavoitteiden toteutumista (Opetuslautakunta 2019, 54-55).

Pedagogisen dokumentoinnin avulla voidaan myös selvittää lasten mielipiteitä sekä toiveita lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadintaa varten. Lasten havainnoinnin kautta kasvattajat voivat luoda dokumentteja, joiden avulla voidaan keskustella lasten kanssa ja selvittää heidän näkemyksiään koskien omaa oppimistaan, kasvuaan ja hyvinvointiaan. Dokumenttien avulla lasten kanssa voidaan keskittyä haluttuihin seikkoihin syvemmin sekä monipuolisemmin.

Käydyistä keskusteluista luodaan uusia dokumentteja, jotka voivat toimia lapsen äänenä varhaiskasvatussuunnitelmaa laatiessa. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2018, 32.)

Pedagogisia dokumentteja voidaan myös hyödyntää lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista arvioidessa. Kasvattaja palaa dokumenttien avulla lapsen kanssa aiemmin sovittuihin asioihin ja miettii yhdessä lapsen kanssa, kuinka tavoitteita kohti on menty. Dokumenttien avulla lapsen kanssa voi myös pohtia, miten oppiminen tapahtuu ja mitä sillä tarkoitetaan. Lisäksi voidaan pohtia myös tulevaisuutta ja uusia tavoitteita, joita kohti lapsi voi lähteä. Myös lapsen varhaiskasvatussuunnitelman arviointikeskustelussa voidaan käyttää apuna dokumentteja, tuoden saavutettuja tavoitteita konkreettisesti esiin myös huoltajille. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2018, 32, 35.) Luodut dokumentit sekä niiden reflektointi edistävät lapsen varhaiskasvatuksen jatkuvaa rakentumista, ja dokumentteja hyödyntämällä voidaan arvioida lapsen varhaiskasvatusta osana jatkuvaa vasuprosessia (Opetushallitus 2020).

Varhaiskasvatuksessa lapset ja vanhemmat toimivat oman elämänsä asiantuntijoina, jonka vuoksi on tärkeää selvittää pedagogisen dokumentoinnin avulla heidän näkemyksiään ja kokemuksiaan osaksi toimintaa (Rintakorpi 2019, 28). Varhaiskasvatuksessa lasten sekä huoltajien kanssa käydyistä keskusteluista nousseet kehittämisideat sekä päätetyt asiat kootaan yhteen ja ne tulee huomioida varhaiskasvatuksen arjessa sekä yksittäisen lapsen, että koko ryhmän tasolla (Opetushallitus 2020). Pedagogisen dokumentoinnin avulla voidaan myös arvioida, kuinka lasten, vanhempien ja kasvattajien yhteisistä keskusteluista ja pohdinnoista nousseet toiminnan sisällöt, menetelmät ja tavoitteet toteutuvat käytännössä (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2018, 37).

Lasten osallisuuden edistämisen kannalta pedagogisilla dokumenteilla, kuten toiminnasta otetuilla valokuvilla, on suuri merkitys. Dokumenttien avulla luodaan yhteistä historiaa, jota voidaan muistella ja josta voidaan keskustella lasten kanssa. (Kaskela & Kronqvist 2012, 19.) Myös varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus 2019, 37) mainitaan, että pedagogisten dokumenttien kautta luodaan sekä lapsille, että huoltajille mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja kehittämiseen.

Rintakorven ja Vihmari-Henttosen (2018, 20) mukaan vanhempien osallisuutta varhaiskasvatuksen suunnittelussa ja arvioinnissa voidaan lisätä pedagogisen dokumentoinnin avulla. Erilaiset dokumentit, kuten kuvat ja videot tekevät vanhemmille näkyväksi sen, mitä lapsen varhaiskasvatuksessa tehdään ja on tehty. Erityisen tärkeäksi dokumentit nousevat niiden vanhempien kohdalla, joilla ei ole mahdollisuutta osallistua paikan päällä varhaiskasvatuksen toimintaan (Kaskela & Kronqvist 2012, 25).

Dokumentoinnin kautta vanhemmille voidaan konkreettisesti avata eri toiminnoissa näkyviä menetelmiä sekä toiminnan tavoitteita. Dokumentoinnin kautta vanhemmat saavat tietää myös lapsen varhaiskasvatuksen pedagogiikan toteutumisesta käytännössä, sekä lasten ja

vanhempien yksilöllisten kiinnostuksen kohteiden ja tarpeiden näkymisestä varhaiskasvatuksen pedagogisessa toiminnassa. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2018, 20.)

Sen lisäksi, että pedagogiset dokumentit kuljettavat tietoa huoltajille, niiden avulla voidaan myös tallentaa tietoa sekä kokemuksia päiväkodin ja kodin välillä. Lasten huoltajilta kysellään myös ideoita ja arviointia siitä, kuinka heidän mielestään päiväkodin toiminnan kehittäminen on edennyt ja kuinka sitä voitaisiin viedä eteenpäin. Vanhempainilloista, tai muista tilaisuuksista, joissa huoltajat ovat osallisina, kerättyjä dokumentteja voidaan jälkepäin reflektoida yhdessä lasten sekä henkilöstön kanssa, jolloin mahdollistetaan huoltajien näkemysten hyödyntäminen varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin kehittämisessä. (Opetushallitus 2020.)

5 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa varhaiskasvatuksen opettajien ja huoltajien kokemuksia ja näkemyksiä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteuttamisesta Ristipuron päiväkodin arjessa. Varhaiskasvatuksen opettajilta selvitetään heidän näkemyksiään siitä, millaisena he kokevat lasten vasujen toteuttamisen päiväkodin arjessa. Tarkoituksena on myös tuoda esiin opettajien näkökulmia lasten sekä huoltajien osallisuudesta, liittyen lapsen vasun toteuttamiseen. Huoltajilta puolestaan kartoitetaan sekä heidän, että lapsensa osallisuuden kokemuksia lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa ja sen toteuttamisessa. Lisäksi huoltajia on tarkoitus kartoittaa siitä, millainen merkitys lapsen vasulla on heille.

Tavoitteena on luoda ajankohtainen katsaus siitä, millaisena lasten vasujen toteuttaminen näyttäytyy Ristipuron päiväkodissa. Tavoitteena ei ole toteuttaa arviointia siitä, onko lasten vasujen toteuttaminen onnistunut vai ei, vaan tuoda esiin sekä opettajien, että huoltajien subjektiivisia kokemuksia aiheeseen liittyen. Tutkimustuloksiin pohjautuen voidaan luoda uutta tietoa sekä kehitysideoita ja mahdollisesti myös uudenlaisia toimintatapoja päiväkodin arjessa toteutettaviksi.

Opinnäytetyön tavoitteiden ja tarkoituksen myötä tutkimuskysymyksiksi muodostuivat seuraavat kysymykset:

1. Millaisena varhaiskasvatuksen opettajat kokevat lasten varhaiskasvatussuunnitelmien toteuttamisen päiväkodin arjessa?
2. Millaisena varhaiskasvatuksen opettajat kokevat lasten ja huoltajien osallisuuden lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa ja sen toteuttamisessa?
3. Millaisena huoltajat kokevat heidän sekä lapsensa osallisuuden lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa ja sen toteuttamisessa?

Tutkimusaiheeseen perehtyessä selvitettiin, onko aiheesta tehty jo aiempia vastaavanlaisia tutkimuksia. Aihetta on tutkittu Karvin (2019) julkaisemassa tutkimuksessa ”Varhaiskasvatuksen laatu arjessa”, jossa on tutkittu varhaiskasvatussuunnitelmien toteutumista päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. Aiheeseen liittyen on viimevuosina toteutettu myös joitakin opinnäytetöitä, sekä pro graduja.

Pulkkinen ja Raitanen (2016) ovat tutkineet opinnäytetyössään ”Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma päiväkodin arjessa” varhaiskasvattajien näkökulmia lapsen vasuprosessista sekä sen ilmenemisestä pedagogisessa arjessa. Tutkimusmenetelmänä on ollut laadullinen tutkimus ja aineisto on kerätty ryhmähaastatteluna, johon osallistui viisi kasvattajaa. Tutkimuksen aihe on vastaavanlainen kuin tämän tutkimuksen, mutta Raitasen ja Pulkkisen tutkimus on toteutettu vuonna 2016, jonka jälkeen varhaiskasvatussuunnitelmat sekä varhaiskasvatuslaki ovat uudistuneet.

Mäkelän (2019) pro gradussa ”Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinta ja merkitys pedagogisessa tiimityössä” on selvitetty varhaiskasvatuksen opettajien sekä lastenhoitajien kokemuksia vasujen laadinnan toteutumisesta ja vasujen merkityksestä pedagogisessa tiimityössä. Tutkimus on toteutettu laadullisena tutkimuksena ja aineisto on kerätty puolistrukturoiduilla teemahaastatteluilla yhteensä kymmeneltä kasvattajalta. Tutkimuksessa painopiste on ollut lapsen vasun toteuttamisen lisäksi lapsen vasun laadinnassa, kun taas tässä opinnäytetyössä painopiste on toteuttamisen lisäksi osallisuudessa.

Taskinen (2020) on tutkinut lapsen vasun toteuttamista 1-3-vuotiaisiin lapsiin liittyen pro gradussaan ”1-3-vuotiaan lapsen osallisuus vasuprosessissa varhaiskasvatuksen opettajien kuvaamana”. Tutkimuksessa on tarkasteltu osallisuuden lisäksi koko vasuprosessia eli vasukeskusteluun valmistautumista, vasun laadintaa, toteuttamista ja arviointia. Tutkimuksen aineisto on kerätty teemahaastatteluina, joihin osallistui yhteensä seitsemän varhaiskasvatuksen opettajaa. Pro gradussa aihetta on käsitelty laajemmasta näkökulmasta sekä painopiste on ollut 1-3-vuotiaiden lasten osallisuudessa. Tässä opinnäytetyössä keskitytään vasujen toteuttamiseen ja tutkimuksesta ei ole rajattu pois vanhempia lapsia.

6 Tutkimuksen toteuttaminen

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmäksi valikoitui kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus ja aineistonhankintamenetelmiksi teemahaastattelu sekä kyselylomake. Laadullinen tutkimus valittiin, sillä sen tarkoituksena on luoda syvälinen näkemys ja ymmärrys, sekä uutta tietoa tutkittavasta aiheesta (Kananen 2014, 16,18; Kananen 2017, 32-33.) Tässä tutkimuksessa halutaan luoda uutta tietoa sekä ymmärrystä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteuttamisesta, sillä siihen liittyvää tietoa on löydettävissä melko vähän verrattuna

varhaiskasvatussuunnitelmaprosessin muihin osa-alueisiin (laadinta ja arviointi). Myös aiempia tutkimuksia juuri vasujen toteuttamiseen liittyen on tehty vain muutamia.

Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on myös kuvata valittua ilmiötä sekä ymmärtää syvällisesti tiettyä toimintaa, eikä tarkoituksena ole tehdä yleistyksiä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 98; Puusa & Juuti 2020, 77). Tässä opinnäytetyössä tutkimustuloksissa painopiste on niiden laadussa ja kattavuudessa, eikä tutkimuksen päämääränä ole luoda yleistyksiä aiheesta. Tutkimusongelman selvittämiseksi avainasemassa ovat kasvattajien ja huoltajien subjektiiviset kokemukset ja näkemykset, jotka nähdään laadullisessa tutkimuksessa kiinnostuksen kohteina (Kananen 2017, 36).

Kvalitatiivisen tutkimuksen suunta on käytännöstä teoriaan, jota kutsutaan induktioksi. Tutkimuksessa tarkastellaan yksittäistapauksia, joiden pohjalta luodaan teoria. (Kananen 2017, 36, 42). Vaikka tämän tutkimuksen tavoitteena on uuden tiedon ja teorian luonti, on laadullisessa tutkimuksessa perehdyttävä myös aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen sekä aiempiin tutkimuksiin, joiden pohjalta syntyy koko tutkimuksen teoreettinen viitekehys. Aineiston keruun tulee perustua teoriaan, jotta aineiston keruu ei ole sattumanvaraista ja tutkijan subjektiivisiin mielenkiinnonkohteisiin perustuvaa (Puusa & Juuti 2020, 82-83.) Tässä tutkimuksessa ennen aineiston keruuta on perehdytty aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen, ja pyritty löytämään aiheeseen liittyviä aiempia tutkimuksia.

6.1 Teemahaastattelu

Tässä opinnäytetyössä tutkimuksen toiseksi aineistonhankintamenetelmäksi valikoitui teemahaastattelu, joka on välimuoto täysin strukturoidulle ja strukturoimattomalle haastattelulle (Ekola, Lätti & Vastamäki 2018, 29). Teemahaastattelusta käytetäänkin myös käsitettä puolistrukturoitu haastattelu (Tuomi & Sarajärvi 2018, 87; Metsämuuronen 2008, 41). Aineistonhankintamenetelmäksi valittiin teemahaastattelu, sillä sen tarkoituksena on selvittää haastateltavien subjektiivisia käsityksiä asioista (Puusa 2020, 112).

Haastattelujen tarkoituksena on kerätä mahdollisimman paljon tietoa tutkittavasta aiheesta, jonka vuoksi haastateltaville kannattaa tarjota mahdollisuus tutustua etukäteen tutkimuksen aiheen lisäksi myös tutkimuksen teemoihin (Tuomi & Sarajärvi 2018, 86). Tässä opinnäytetyössä haastateltaville esiteltiin tutkimuksen aihe päiväkodin johtoryhmän palaverissa, Teams-sovelluksen välityksellä, sekä haastattelukutsun liitteenä olleessa saatekirjeessä esiteltiin teemahaastattelujen teemat.

Teemahaastattelussa edetään ennalta määrättyjen teemojen mukaisesti, mutta niiden järjestystä voidaan haastattelujen aikana vaihdella (Eskola ym. 2018, 29-30; Puusa 2020, 112-113). Haastattelun etuna onkin sen tuoma joustavuus kysymysten järjestyksen vaihtamiselle,

mahdollisuus toistaa kysymyksiä, oikaista väärinkäsityksiä, käydä keskustelua haastateltavan kanssa sekä selventää ja tarkentaa kysymyksiä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 85).

Haastattelurungon teemojen tulee perustua tutkimuksen teoreettiseen viitekehykseen, eli jo olemassa olevaan aiheeseen liittyvään tietoon (Tuomi & Sarajärvi 2018, 88; Puusa 2020, 113). Teemojen suunnittelu on merkittävä osa tutkimuksen toteuttamista, sillä niiden avulla tutkimuksen aihe puretaan osa-alueisiin, joiden sisältöä ja merkityksiä pyritään tutkimuksessa ymmärtämään (Puusa 2020, 112-113). Opinnäytetyön haastattelujen teemat valittiin pohjautuen aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen, ja ne ovat lapsen varhaiskasvatussuunnitelma, lapsen varhaiskasvatussuunnitelman käyttö lapsiryhmän toiminnassa, lapsilähtöisyys, osallisuus ja huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö.

Haastattelun teemojen lisäksi myös koko haastattelurunko (liite 2) tulee suunnitella tarkasti etukäteen, jotta voidaan varmistaa tutkimuksen tarkoituksen ja tutkimusongelmien kannalta merkityksellisen tiedon saanti (Puusa 2020, 113). Puolistrukturoidussa haastattelussa voidaanakin laatia etukäteen teemoihin liittyvät kysymykset, mutta niitä ei välttämättä esitetä täysin samassa järjestyksessä tai täysin samanlaisina. Puolistrukturoitua haastattelua tai tarkkoja teemoihin liittyviä kysymyksiä käytetään silloin, kun halutaan löytää tietoa tietyistä aiheista tai aiheeseen liittyviä perusteluja. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006; Metsämuuronen 2008, 41.)

Tässä opinnäytetyössä haastattelun teemoihin liittyen laadittiin tarkat kysymykset, sillä haluttiin varmistaa tutkimuskysymysten kannalta merkityksellisen tiedon saanti. Haastatteluissa teemat käsiteltiin kaikissa haastatteluissa samassa järjestyksessä, mutta niihin liittyvien kysymysten järjestys saattoi vaihdella. Joitain kysymyksiä saatettiin myös jättää kysymättä, jos niihin saatiin jo aiemmissa kysymyksissä haluttua tietoa. Vaikka kysymykset olivat ennalta suunniteltuja, haastateltaville annettiin kysymysten lomassa mahdollisuus tuoda ajatuksia vapaasti esiin.

6.2 Kyselylomake

Tässä opinnäytetyöhön kuuluvassa kyselylomaketutkimuksessa tutkimusasetelmana on poikittaistutkimus, eli tutkittava aineisto kerätään kertaluontoisesti mahdollisimman monelta vastaajalta. Poikittaistutkimuksen avulla on mahdollista kuvailla eri ilmiöitä ja esiintyvyyttä. (Vastamäki 2015, 121.) Tämän vuoksi poikittaistutkimus sopi hyvin opinnäytetyön aiheen tutkimiseen. Aineistonhankintamenetelmäksi valikoitui laadullinen kyselylomake, joka toteutettiin sähköisessä muodossa.

Sähköisen kyselyn merkittävin etu on nopeus, sillä sen jakaminen ja siihen vastaaminen ei vie paljon aikaa. Sähköistä kyselyä laatiessa tulee ottaa huomioon, että kyselyyn saatetaan vastata erilaisilla laitteilla, joten kyselyyn tulisi olla helppoa vastata riippumatta laitteesta.

(Valli & Perkkilä 2018, Sähköinen kysely ja sosiaalinen media aineistonkeruussa.)

Opinnäytetyön kysely tehtiin Laurean e-lomakkeella. Ennen kyselyn jakamista varmistettiin, että siihen vastaaminen on mahdollista esimerkiksi älypuhelimella.

Kyselylomaketta laadittaessa täytyy ensin olla perehtynyt tutkittavan aiheen tai ilmiön taustalla vaikuttavaan teoriaan. Sen kautta on mahdollista löytää keskeisiä käsitteitä ja ryhtyä luomaan runkoa kysymyksille. Kysymyksiä laatiessa tulee olla hyvin huolellinen, sillä kysymykset luovat perustan tutkimuksen onnistumiselle. Kysymysten muotoilu tulee olla kieliopillisesti oikein, ne eivät saa olla vastaajaa johdattelevia ja kysymysten sanavalintojen täytyy olla selkeitä sekä ymmärrettäviä. On myös hyvä käyttää vastausvaihtoehdoissa vastaajalle henkilökohtaista muotoa. Tällöin voidaan vähentää vastausten mahdollista vääristymää. (Valli 2015, 85, 87.) Tutkimuksen kyselylomake laadittiin ensisijaisesti opinnäytetyölle asetetun tutkimuskysymyksen pohjalta. Lisäksi hyödynnettiin tietoperustaa sekä teemahaastattelun runkoa. Lomakkeen kysymykset muotoiltiin niin, että vastauksia voidaan myös vertailla teemahaastatteluiden tuloksiin.

Lomakkeen tulee myös olla pituudeltaan sopiva, sillä kovin pitkä lomake laskee vastaajan motivaatiota keskittyä tai ylipäättään vastata kysymyksiin. Tällöin on riskinä, että tutkimuksen luotettavuus kärsii. On myös tärkeää, että kyselylomakkeen ohessa tulee vastausohjeet, jossa on melko lyhyet, mutta sitäkin tarkemmat ohjeet siihen, kuinka kyselyyn tulee vastata. (Valli 2015, 87, 91.) Opinnäytetyön kyselylomakkeessa (liite 4) oli 12 kysymystä, joista kuusi olivat avoimia kysymyksiä ja loput kuusi suljettuja, eli valmiilla vastausvaihtoehdoilla olevia kysymyksiä. Kyselyssä selvitettiin aluksi taustatietoina lasten ikä ja minkä verran huoltajilla on kokemusta vasukeskusteluista. Näitä asioita kysyttiin sen takia, sillä ajateltiin, että lapsen ikä tai käytyjen keskusteluiden määrä voisi mahdollisesti vaikuttaa kokemuksiin osallisuudesta.

6.3 Aineiston keruu

Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena, jossa menetelminä käytettiin puolistrukturoitua teemahaastattelua ja laadullista kyselylomaketta. Teemahaastattelut toteutettiin varhaiskasvatuksen opettajina Ristipuron päiväkodissa työskenteleville ja kyselylomakkeet lähetettiin lasten huoltajille.

Teemahaastattelut pidettiin kaikille 12 Ristipuron päiväkodin varhaiskasvatuksen opettajalle. Tutkimuksen suunnitteluvaiheessa pohdittiin pienempää kohdejoukkoa, mutta haastateltaviksi valittiinkin kaikki opettajat, jotta saataisiin jokaisen kokemukset näkyviin tutkimusaineistossa. Alun perin haastattelut oli tarkoitus pitää paikan päällä yhteistyöpäiväkodilla, mutta silloisen pandemiatilanteen vuoksi ne pidettiin Teams-sovelluksen välityksellä toukokuussa 2020. Haastattelut olivat kestoltaan 30-40 minuuttia. Ennen haastatteluja opinnäytetyön aihe ja haastattelujen teemat esiteltiin Teamsin

välityksellä päiväkodin johtoryhmän kokouksessa. Tämän jälkeen haastattelukutsu sekä saatekirje (liite 1) lähetettiin sähköpostin välityksellä varhaiskasvatuksen opettajille. Jokainen haastatteluun kutsuttu osallistui haastatteluun.

Alkuperäisen suunnitelman mukaan lasten huoltajille suunnattu kyselylomake oli tarkoitus jakaa loppukeväästä, mutta pandemiatilanteen mukanaan tuomien muutosten myötä kyselyn ajankohta päätettiin yhdessä päiväkodin johtajan kanssa siirtää syksyyn. Alkusyksystä kyselylomakkeelle laadittiin runko ja pohdittiin toteutustavaksi paperista lomaketta. Yhteistyössä yhteistyökumppanin kanssa päädyttiin kuitenkin toteuttamaan kyselylomake sähköisenä e-lomakkeena.

Kyselyyn johtava linkki jaettiin kunkin lapsiryhmän suljettuun Facebook-ryhmään, jossa lasten huoltajat olivat jäseninä. Linkin jakamisesta huolehtivat kunkin lapsiryhmän kasvattajat. Linkin oheen liitettiin laadittu saatekirje (liite 3), jossa kuvattiin opinnäytetyön tarkoitus ja sisältö, sekä miten vastauksia tulnaisiin käsittelemään. Kysely jaettiin lokakuun alussa ja vastausaikaa oli noin 2,5 viikkoa. Kyselyn viimeisellä viikolla Facebook-ryhmiin laitettiin vielä muistutusviesti kyselystä.

Kysely oli tarkoitettu niille perheille, joilla on jo ennestään kokemusta lapsen vasukeskusteluista. Näin pyrittiin varmistamaan sitä, että vastauksia saataisiin niiltä perheiltä, joilla oli aikaisempaa omakohtaista kokemusta tutkittavasta aiheesta. Tätä asiaa korostettiin sekä saatekirjeessä että varsinaisen kyselyn alussa. Potentiaalisia vastaajia oli 90. Lopullisia vastauksia saatiin 11, eli kokonaisjoukosta noin 12,2 % yhteensä vastasi kyselyyn.

6.4 Aineiston analysointi

Opinnäytetyön aineiston analysoinnissa hyödynnettiin laadullista sisällönanalyysiä. Analysoinnin tarkoitus on luoda tutkittavasta asiasta sanallinen kuvaus työstämällä kerättyä aineistoa. Sisällönanalyysin avulla aineistosta laaditaan tiivis ja selkeä kokonaisuus säilyttäen kuitenkin sen sisältämä tieto. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108.)

Laadullisessa tutkimuksessa kerätyn aineiston määrä on yleensä niin laaja, ettei tutkimusongelmaan löydy ratkaisua vain lukemalla, kuuntelemalla tai katsomalla aineistoa, vaan aineistoa täytyy käsitellä eri tavoin. Ensimmäinen vaihe laadullisen tutkimuksen aineiston käsittelyssä onkin tyypillisesti yhteismitallistaminen, jota tehdään litteroinnin avulla. Litteroinnissa puhuttu aineisto muutetaan tekstiksi ja yleisimmin teemahaastatteluaineisto litteroidaan hyvin sanatarkasti. Litteroinnissa haasteellista on, ettei etukäteen voida sanoa, mitä aineistosta todellisuudessa tarvitaan. Laadullinen analysointi ja aineistonkeruu ovat jatkuva prosessi, joka elää koko tutkimuksen ajan. (Kananen 2017, 133-134.)

Litteroinnissa on olemassa kolme eri tasoa kuvaamaan sitä, kuinka yksityiskohtaista litterointi tutkimuksessa on. Sanatarkka litterointi on tarkin taso, jossa kerätystä aineistosta kirjataan ylös kaikki täysin sanatarkasti, myös erilaiset eleet, ilmeet tai äänenpainot. Yleiskielinen litterointi tarkoittaa tekstin muuttamista kirjakielelle. Propositiotason litteroinnissa tekstistä kirjataan ydinsisältö. (Kananen 2017, 134-135.) Tässä opinnäytetyössä aineiston työstämisessä on käytetty yleiskielistä litterointia.

Litteroinnin jälkeen teemahaastattelujen analysoinnissa käytettiin teemoittelua, jota pidetään luontevana tapana työstää vastaavanlaista aineistoa. Teemoittelussa edetään aineistolähtöisesti. Tarkoituksena on löytää tekstistä keskeisiä seikkoja ja määrittää niille yhdistäviä teemoja, esimerkiksi tekstinkäsittelyn avulla. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Opinnäytetyön litteroiduista haastatteluista korostettiin tiettyä teemaa vastaava teksti tietyllä värillä, jonka jälkeen nämä korostetut tekstiosiot järjesteltiin omiksi kokonaisuuksiksi, jotta niiden tarkastelu olisi selkeämpää. Teemoittelua hyödynnettiin myös kyselylomakkeen vastauksien tarkastelussa ja järjestelyssä.

Kun aineistoa käsitellään laadullisesti, jaetaan se ensin osiin ja muodostetaan eri käsitteitä. Tämän jälkeen aineistosta muodostetaan looginen kokonaisuus. Opinnäytetyön analysoinnissa käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä, jossa kerättyä aineistoa ensin pelkistettiin keräämällä tutkimustehtävään liittyvät ilmaisut ja rajaamalla epäolennaiset asiat pois. Tämän jälkeen ilmaukset ryhmiteltiin etsimällä aineistosta samankaltaisuuksia tai eroavaisuuksia ja luomalla niitä kuvaavia käsitteitä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108-110.) Taulukko 1 kuvastaa esimerkkiä opinnäytetyön aineiston pelkistämisestä ja ryhmittelystä.

Ilmaisu	Pelkistetty ilmaisu	Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
<p>”No, ne on yksi sitä perustaa, että lasta kuunnellaan, hänen toiveitaan.”</p> <p>”Käyn tavallaan semmosta keskustelua ihan kahden kesken.”</p>	<p>Lasten toiveiden kuuntelu ja keskustelu</p>	<p>Keinot lasten mielipiteiden ja toiveiden selvittämiseksi</p>	<p>Lasten osallisuus vasukeskustelussa</p>	<p>Lasten osallisuus lapsen vasun toteuttamisessa</p>
<p>”Haastatellaan lapset tosiaan ennen kun kirjataan vasu.”</p> <p>”No meillä me aina haastatellaan lasta.”</p>	<p>Lasten haastattelu vasukeskustelua varten</p>			

”Ne täytyy olla vanhempien havaintoja melkein ne, että mikä lasta kiinnostaa eniten ja mitä ois syytä harjoitella enemmän.”	Vanhempien havainnot lapsesta			
”Havainnoidaan koko ajan lapsia.”	Lasten havainnointi			

Taulukko 1: Esimerkki pääluokkien muodostumisesta laadullisessa sisällönanalyysissa.

Ryhmittelyn jälkeen yhdistellään muodostettuja luokituksia yläluokkiin sekä lopullisiin pääluokkiin, jotka muodostavat tuloksissa esitettävät teoreettiset käsitteet. Teoreettiset käsitteet voivat esiintyä tuloksissa myös aineistoa kuvaavina teemoina, kuten tässä opinnäytetyössä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 111-113.) Sekä teemahaastatteluiden että kyselylomakkeiden sisältämä aineisto ryhmiteltiin niin pitkälle, että saatiin lopulliset aineistoa kuvaavat teemat.

7 Teemahaastattelujen tulokset

Teemahaastattelujen tulokset esitellään aineiston analyysi vaiheessa luotujen teemojen eli pääluokkien mukaan, jotka ovat: vasutyöskentely, vasujen toteuttaminen lapsiryhmässä, lasten osallisuus lapsen vasun toteuttamisessa sekä huoltajien osallisuus lapsen vasun toteuttamisessa. Kyseiset teemat on laadittu luomalla pelkistetyistä sitaateista uusia alaluokkia ja yläluokkia, ja niistä suurempia pääluokkia. Tutkimustulosten esittelyssä ala- tai yläluokkien otsikointia ei koeta tarpeelliseksi, sillä näin mahdollistetaan tulosten mahdollisimman luonteva esittely. Tutkimustulosten esittelyssä tuodaan esille sitaatteja haastateltavien vastauksista, joiden tarkoituksena on lisätä haastateltavien kokemuksellisuutta. Sitaateista on tarkoituksella jätetty pois kaikki tunnistetekijät, jotta haastateltavien anonymiteetti säilyy, eikä kenenkään haastateltavan vastauksista nostettuja sitaatteja voida yhdistää toisiinsa.

7.1 Vasutyöskentely

Tällä hetkellä Vantaalla käytössä oleva lapsen varhaiskasvatussuunnitelma-lomake jakoi haastateltavien kesken mielipiteitä. Seitsemän opettajaa oli selkeästi sitä mieltä, että nykyinen lomake on toimiva asiakirja. Lomakkeen täyttäminen koettiin selkeänä ja siihen on saatu kirjattua kunkin lapsen kohdalla oleellimmat asiat, kuten lapsen tavoitteet ja pedagogiset ratkaisut niiden saavuttamiseksi. Myös lapsen vahvuuksien painottaminen koettiin positiivisena muutoksena.

”Sinne tulee ne oleellisimmat asiat, eli juuri ne tavoitteet ja miten niitä lähdetään toteuttamaan, tai keinot, pedagogiset ratkaisut.”

”Siinä on hyvää se, että on otettu lapsen vahvuudet ja mielenkiinnon kohteet, että ne on tärkeässä osassa.”

Loput viisi opettajaa taas eivät koe nykyistä lomaketta täysin toimivana. Suurin osa näistä viidestä vertasi nykyistä lomaketta aikaisempaan. Nykyinen koettiin melko suppeana, kun taas aiempi lomake oli ollut heidän mielestään monipuolisempi.

”Musta se on kauhean lyhyt entiseen verrattuna, mun mielestä se entinen antoi enemmän.”

”Se on aika suppea, että kun siihen ei tosiaan tule mitään kuvausta lapsesta.”

Yksi haastateltavista toi esiin, että nykyistä vasua päivitetään läpi vuoden, ilman vasukeskustelujakin. Kaksi haastateltavista kertoi, että nykyinen vasu on lisännyt lasten ja perheiden osallisuutta entisestään. Muutama varhaiskasvatuksen opettaja oli sitä mieltä, että lapsen vasun uudistus ei ole tuonut konkreettisia muutoksia heidän vasutyöskentelyynsä. He kokivat, että vasuprosessi on pysynyt ennallaan.

Moni varhaiskasvatuksen opettajista kertoi, että lapsen vasu on nykyään selkeämpi täyttää, paperityö on vähentynyt, ja tärkein tieto lapsista ja heidän tavoitteistaan sekä vahvuuksistaan nousee esiin. Kaksi varhaiskasvatuksen opettajaa pitivät positiivisena muutoksena myös sitä, että lapsen vasu koostuu yhdestä lomakkeesta, joka helpottaa myös tiedonsiirtoa.

”Se on ehkä tiivistänyt tietyllä tavalla sitä kirjaamista ja tavallaan sieltä nousee se tärkein.”

”Nyt se on helpompi, kun ne tulee sillä yhdellä paperilla, niin on saanut sellaisen kokonaiskäsityksen siitä lapsesta helpommin.”

Kukaan haastateltavista ei kokenut itse lapsen vasun laatimista haastavaksi. Neljäsosa haastateltavista koki, että haasteeksi lapsen vasun laadinnassa koitui ajan löytäminen arjesta sen laatimiselle. Muutama nosti esille, että lapsille, joilla selkeästi sujuu kaikki osa-alueet, voi olla haasteellisempi löytää heille sopivia tavoitteita.

”Ehkä sellaisten lasten kohdalla, jotka on jo taitavia kaikin puolin - -, niin heille voi olla vaikea miettiä niitä tavoitteita.”

Muutama haastateltavista toi esiin, että heidän ryhmässään lapsen vasun päivittämistä vuoden aikana voisi kehittää. Yksi heistä toi esiin, että vuosi kuluu niin nopeasti ja vasua päivitetään kuitenkin aina syksyllä sekä myös kevään arviointikeskustelussa. Yksi haastateltava kertoi myös, että heidän ryhmässään lasten vasuja tulisi muistaa täydentää vuoden aikana enemmän.

”Se jäi mun mielestä vähäiseksi se, että sitä ois lisätty sinne tai kommentoitu tai mitä tahansa, että tää aika menee nii hirveetä vauhtia et se menee niin loppusyksyyn kaikki vasut kumminkin ja keväällä tulee taas ne arvioinnit.”

Neljä varhaiskasvatuksen opettajaa toi esille, että lapsen vasua päivitetään pitkin vuotta aina, kun lapsi on saavuttanut vasuun kirjatut tavoitteet. Yksi opettajista korosti, että lapsen vasua käytetään työvälineenä heidän ryhmänsä arjessa päivittäin. Toisen haastateltavan mukaan he laittavat huomioita ensin ylös paperille ja kirjaavat ne myöhemmin vasuun.

”Täydennetään, sitten aina kun lapsi on päässy tavoitteeseen, niin me laaditaan uusi tavoite yhdessä vanhemman kanssa.”

Kaikki haastateltavat olivat yksimielisiä siitä, millä tavoin lapsen vasua käydään läpi tiimissä ennen vasukeskustelua, ja sen jälkeen. Jokainen haastateltavista kertoi, että lapsen vasua käydään läpi yhdessä koko kasvattajatiimin kanssa ennen vasukeskustelua. Osa kertoi, että lapsen vasusta keskustellaan tiimipalaverissa, jossa jokainen kasvattaja voi tuoda omat havaintonsa sekä näkemyksensä esiin liittyen lapsen arkeen, tuen tarpeisiin, askarruttaviin asioihin tai vahvuuksiin. Muutama toi esiin, että kasvattajat keskustelevat keskenään ennen vasua ja kirjoittavat ylös koko kasvattajatiimin yhteisen näkemyksen. Muutama opettajista kertoi myös, että ensin he kirjaavat ylös omat näkemyksensä, jonka jälkeen ryhmän muut kasvattajat voivat tehdä lisäyksiä kirjauksiin.

Kaikista haastateluista nousi esiin, että lapsen vasua käydään yhdessä tiimin kanssa läpi vasukeskustelun jälkeen. Tulosten perusteella lapsen vasu tulisi purkaa tiimin kesken mahdollisimman nopeasti keskustelun jälkeen, jotta koko kasvattajatiimi on tietoinen lapsen vasuun kirjatusta tavoitteista sekä muista asioista. Lisäksi vasukeskustelussa huoltajilta voi tulla tärkeää tietoa esiin lapsesta, jonka on hyvä olla heti tiedossa koko kasvattajatiimillä. Yksi haastateltavista toi myös esiin, että vasukeskustelun jälkeen tarkastellaan, kuinka lapsen vasuun kirjatut tavoitteet ovat yhteydessä koko ryhmän tavoitteisiin.

7.2 Vasujen toteuttaminen lapsiryhmässä

Kysyttäessä lapsen vasun merkityksestä ryhmän toiminnan kannalta, kaikki opettajat kokivat sen tärkeänä. Lasten vasut koettiin toimivan vahvana pohjana koko ryhmän toimintasuunnitelmalle, ja sen myötä myös ryhmän toiminnalle.

”No lasten vasuthan on sen pohja. Toimintasuunnitelmahan laaditaan sen mukaan, mitkä meidän sen vuoden lasten tarpeet on. Ja toimintasuunnitelmaa päivitetään tietenkin vuoden mittaan.”

”Onhan se, että kun on periaatteessa mietitty jokaisen lapsen vasuja, mitkä on ne lapset tarpeet, niin sä pystyt koko ryhmän tarpeita rupee miettimään. Ja rakentamaan sitä, mitä ne on tulevalle toimintakaudelle, mitä tää ryhmä ja tää lapsi tarvitsee. Ilman sitä ei oikein voi tehdä ryhmän toimintasuunnitelmaa.”

Ryhmän toimintasuunnitelman lisäksi lasten vasuista oli useissa ryhmissä tehty lyhyt koontilomake, johon oli listattu lasten tavoitteet. Tämä oli opettajien mukaan helpottanut arjessa kunkin lapsen tavoitteiden muistamista.

”On tärkeitä, siis mehän tehtiin sellainen koontilomake vasujen jälkeen tai aina kirjattiin sitä mukaan joka lapsen kohdalle tavallaan ne tavoitteet, et ne oli koko aika lähellä ja saatavilla muistin virkistämiseksi.”

”Kyllä ne on tärkeitä, varsinkin nyt, kun me on alettu enemmän kokoamaan niitä sillain, että me kootaan siitä vasusta ne lasten tavoitteet.”

Lasten vasut koettiin tärkeäksi myös tiedonsiirron näkökulmasta. Kasvattajatiimin keskustelu vasuun liittyen auttaa lisäämään tietoisuutta lapsesta ja yhteisistä käytännöistä. Lasten vasujen kautta saadaan myös tietää huoltajien näkemys lapseen liittyvistä asioista. Yksi opettajista korosti lapsen vasusta keskustelemisen merkitystä, etenkin pienten lasten kohdalla.

”Kyllä se varsinkin sitten, kun tiimin kanssa käydään ne yhdessä läpi, niin on se tosi tärkeitä tietoa, ja juuri se, että tehdään samassa hengessä samaa työtä ja samojen asioiden eteen.”

Yksi haastattelukysymyksistä oli, että millä tavalla lasten vasut ovat yhteydessä ryhmän toimintasuunnitelmaan. Tulosten perusteella lasten vasujen kautta saadaan tietoon tärkeät teemat ja aiheet, joiden ympärille toimintasuunnitelma rakentuu. Yksi opettajista kertoi myös, että lasten vasujen kautta saadaan myös huoltajien näkemyksiä osaksi ryhmän toimintaa.

”Meillä on sellainen ryhmän toimintasuunnitelma, että se on laadittu täysin lasten omien ja heidän vanhempiensa toiveiden perusteella.”

”Tietysti pyritään aina niitä pieniäkin asioita ottaa mukaan siihen toiminnan suunnitteluun, kaiken senhän pitäisi pohjautua siihen vasuun ja niihin tavoitteisiin.”

Yksi opettajista oli sitä mieltä, että lasten vasuihin tulisi asettaa konkreettisia tavoitteita, jolloin niitä on helpompi yhdistää ryhmän toimintasuunnitelmaan. Muutama opettaja koki myös, että lasten vasuja on helpompi hyödyntää ryhmän toimintasuunnitelmassa silloin, kun usealla lapsella on samankaltaisia tavoitteita.

Haastateltavat kertoivat useita eri seikkoja, jotka heidän mielestään mahdollistavat lasten vasujen toteuttamisen päiväkodin arjessa. Suurin osa opettajista kertoi, että lapsen vasun toteuttamisen kannalta kaikista tärkeintä on kasvattajatiimin yhteistyö, yhteinen päämäärä ja tavoite sekä konkreettiset tavoitteet lapsen vasussa. Esiin nousi erityisesti ajatus siitä, että jokaisen kasvattajan on perehdyttävä lasten vasuihin ja niistä nouseviin tavoitteisiin, jolloin niitä voidaan yhteisen keskustelun kautta toteuttaa päiväkodin arjessa.

”No ainakin se, että meistä jokainen tiimin jäsen on tietoinen niistä tavoitteista ja niistä keinoista, että miten niitä lähdetään toteuttamaan.”

”No kyllä se lähtee siitä tiimistä, että tosiaan yhdessä tehdään sitä.”

Kaksi opettajista mainitsi, että lapsiryhmän ilmapiirillä on suuri merkitys lasten vasujen toteuttamisen kannalta. Toinen heistä kertoi, että hänestä tärkeää on rakkaudellinen sekä lämminhenkinen ilmapiiri, jossa myös pettymyksistä selvitään yhdessä. Toinen heistä totesi, että he ovat luoneet ryhmään kiireettömän ilmapiirin, jossa heillä on myös samankaltaiset näkemykset asioista. Muutama haastateltavista toi myös esiin läsnäolon merkityksen vasun toteuttamisen kannalta. Kasvattajien tulee seurata, havainnoida ja kuulostella lapsia, jolloin voidaan huomata, millaisissa tilanteissa lasten vasujen tavoitteita voidaan harjoitella. On myös tärkeää, ettei asioita tehdä lasten puolesta, vaan tarjotaan heille mahdollisuuksia harjoitella.

”No se, että kasvattajat on läsnä. Ne herkällä korvalla seuraa, kuulostelee ja havainnoi lapsia, ja mahdollistaa sen lapsen kasvun ja kehityksen. Eikä tavallaan hidasta sitä vaikka tekemällä puolesta. Annetaan mahdollisuus lapsen harjoitella niitä taitoja.”

Kysyttäessä lasten vasujen hyödyntämisestä lapsiryhmän toiminnassa ja siihen liittyvistä haasteista, haastatteluista nousi esiin muutama yhtenevä tekijä. Haasteena koettiin resursseihin liittyvät seikat. Jos lapsiryhmän tilanne on tiukempi, esimerkiksi henkilökuntaa on vähemmän paikalla, toiminnasta on haastavaa luoda jokaisen lapsen tarpeita tukevaa. Haasteeksi nousi esiin myös se, että haluaisi työssään tehdä enemmän, mutta se ei ole resurssien vuoksi aina mahdollista. Muutama koki myös, että heidän täytyy vielä perehtyä muuttuneeseen vasuun ja saada lisää kokemusta vasujen hyödyntämisestä.

”Joskus voi olla semmoisia haasteellisempia päiviä ja hetkiä, että on vähän tiukempaa siellä arjessa, jos vaikka on henkilöstöä vähemmän, niin sitä miettii miten sen toiminnan saa sillä tavalla, että se tukisi kaikkia.”

”Ehkä se on vaan vielä harjoiteltava itselle enemmän sitä uutta toimintatapaa hyödyntää sitä lapsen vasua. Ja sen, että kuinka päivittäminen ja kirjaaminen ja vähän semmosen uuden toimintatavan opetteleminen.”

Kolmasosa varhaiskasvatuksen opettajista oli selkeästi sitä mieltä, että lasten vasujen hyödyntämistä ryhmän toiminnassa voitaisiin jollain tapaa kehittää. Eräs opettajista toi esiin, että kasvattajatiimissä tulisi olla entistä avoimempaa keskustelua sekä toiminnan lapsilähtöisempää. Haastatteluista nousi myös esiin ajatus siitä, että tulisi löytää ratkaisu siihen, miten kaikki ryhmän kasvattajat olisivat tietoisia lasten tavoitteista ja toimisivat samalla tavalla.

”Jotenkin haasteellista on välillä saada koko tiimin tietoisuuteen ne lasten tavoitteet - - eli se on tavallaan semmonen, mihin pitäisi joku ratkaisu keksiä, että kaikki olisi tosiaan tietoisia niistä ja toimisi samalla tavalla.”

Haastatteluista nousi esiin myös kehitysidea vasujen kirjaamiseen liittyen. Yksi opettajista oli sitä mieltä, että lasten vasuihin tulisi kirjata asiat selkeästi, jotta jokainen kasvattaja ymmärtää niiden sisällön. Vasuihin tulisi avata lasten tavoitteet niin, etteivät ne ole liian ympäröityjä. Haastatteltavan mielestä vasun kirjaamiseen liittyen voisi olla yksikkökohtaiset ohjeet, jotta jokainen tietää mitä ja millä tavalla kirjaaminen tulisi toteuttaa.

7.3 Lasten osallisuus lapsen vasun toteuttamisessa

Haastatteluista nousi esiin monia samankaltaisia keinoja lasten toiveiden ja mielipiteiden selvittämiseksi lapsen vasun laadinnassa. Yleisimmin nousi esiin lasten toiveiden ja mielipiteiden huomiointi arjessa keskustelemalla, haastattelu lapsen omaa puheenvuoroa varten, vanhempien havainnot lapsesta sekä lasten havainnointi.

”No meillä aina haastatellaan lasta, että millaista lapsen mielestä on täällä päiväkodissa ja mitkä on sellaisia asioita, mitä haluaisi vaikka oppia tai erityisiä asioita, mitä haluaisi tehdä - - kuitenkin me halutaan, että sillä lapsella on semmonen olo, et häntä on kuunneltu, ja et hän on saanu esittää niitä omia toiveitaan. Koen, että se osio siinä vasussa, mihin kirjataan se lapsen näkökulma, on erityisen tärkeä, koska siitä oikeesti kuulee että mitä mieltä se lapsi on siitä päiväkotiarjesta, koska he viettää kuitenkin monta tuntia täällä.”

Kaikki alle 3-vuotiaiden ryhmässä työskentelevät opettajat kertoivat, että heidän mielestään pienten lasten mielipiteiden ja toiveiden selvittäminen on haastavaa, jos lapsi ei vielä puhu. Alle 3-vuotiaiden ryhmässä voidaan käyttää kuvia apuna ja niiltä, jotka osaavat puhua voidaan kysyä hyvin yksinkertaisia kysymyksiä. Myös pienten lasten huoltajat voivat kertoa oman lapsensa mielipiteitä ja toiveita.

”Siinä on se osio, missä on lapsen toiveet ja alle 3-vuotiaiden kanssa on pikkasen hankala se, koska sitä puhetta ei vielä niin tuu. Että täytyy olla vanhempien havaintoja melkein ne, että mikä lasta kiinnostaa eniten ja mitä ois syytä harjoitella enemmän.”

Moni opettajista kertoi, että heidän ryhmässään kasvattajat tarttuvat aina tilanteen salliessa lasten toiveisiin ja ideoihin. Jos niitä ei ole mahdollista toteuttaa heti, lasten kanssa pohditaan milloin ja miten niiden toteutuminen voitaisiin mahdollistaa. Lasten esittämät toiveet ja mielipiteet näkyvät myös koko lapsiryhmän toiminnan teemoissa.

”Sen työn täytyy elää, se ei voi olla pelkästään niin, että aikuinen sanelee sitä, vaan se lapsen osallisuus täytyy näkyä ja heidän mielenkiinnon kohteet.”

Lasten toiveita ja mielipiteitä kysellään muutamissa ryhmissä myös lasten kokouksissa. Pari opettajaa toi myös esiin, että he eivät koskaan kiellä lapsia toteuttamasta ideoitaan, jos kieltämiselle ei ole perustetta. Yksi haastateltavista toi myös esiin, että myös toiminnasta kieltäytyminen on lapsen toive, joka tulee kuunnella ja antaa hänelle mahdollisuus tehdä jotain muuta.

”- - me järjestetään myös sellaista toimintaa, mitä lapset ovat toivoneet. Joskus se voi olla ihan, että on pidetty lasten kokouksia ja kirjattu oikein listaa kaikista, ihan kaikki mahdolliset toiveet, mitä siellä on tullut. Sitten katsotaan missä kohtaa mitään toimintaa ja tekemistä voidaan toteuttaa - -.”

Haastateltavilta kysyttiin, huomioidaanko heidän mielestään lasten toiveita ja mielipiteitä tarpeeksi lapsen vasun laadinnassa ja ryhmän toiminnassa. Heistä 8 oli sitä mieltä, että huomioidaan tarpeeksi ja loput 4 kertoivat, että toiveita ja mielipiteitä voisi huomioida enemmänkin. Ne opettajat, jotka kokivat, että mielipiteitä ja toiveita ei ehkä huomioida riittävästi, nostivat syiksi aikuisten asenteet, lapsen pienen iän tai sen, että huomioinnin määrää ryhmässä on lisätty, mutta sitä voidaan lisätä vielä entisestään.

”Mä luulen, että tänä päivänä se on jo aika paljon, että siihen suuntaan on menty, että on otettu niitä lasten toiveita huomioon ja niitä toteutetaan, mitä on ollut aikasemmin sitten. Sen verran on tässä uudemmassa vasussa tapahtunut muutosta.”

”Et silloin, kun se on mahdollista niin kaikki lasten ideat otetaan siinä toiminnassa huomioon, vaikka ne ei olisi suunniteltua toimintaa. Ja myös lasten kokouksia pidetään, et siinä välillä suunnitellaan ihan yhdessä.”

”Pienillä voisi kyllä enemmän yrittää saada sieltä, ja osallistaa niitä pieniä siihen.”

”Varmaan voisi enemmänkin. Ja oikeastaan se on se suunta koko ajan, että sitä kasvatettaisiin.”

Opettajilta kysyttiin, millä tavoilla lapset ovat osallisena heidän vasujen toteuttamisessa sekä arvioinnissa. Useimmat haastatelluista kertoivat, että lapset arvioivat omaan vasuun kirjattujen tavoitteiden toteutumista arjessa esimerkiksi keskustelemalla kasvattajien kanssa. Muutama opettajista kertoi, että he arvioivat toimintaa ja sitä kautta lasten tavoitteiden toteutumista esimerkiksi pedagogisen dokumentoinnin kautta. Vasujen toteuttamiseen liittyen lasten osallisuus mahdollistetaan heidän toiveiden sekä mielipiteiden huomioinnilla ryhmän toiminnassa.

”Se lapsen arvioiminen tulee siinä arjen puheessa, kuin itse konkreettisesti missään kirjoitustyössä siihen, niin kuin lapsen kanssa.”

Pieni osa opettajista oli sitä mieltä, etteivät lapset oikeastaan ole osallisina heidän vasujensa arvioinnissa, mikä korostui erityisesti 1-3-vuotiaiden ryhmissä. Yksi opettajista totesi, että lasten osallisuutta liittyen vasun arviointiin voisi lisätä.

”- - mutta tota ehkä pitäisi enemmän ottaa lapsia myös siihen arviointiin mukaan.”

Kysyttäessä, kuinka tärkeä työväline lapsen vasu on lapsilähtöisyyden edistämisen kannalta, kaikki opettajat kokivat sen tärkeäksi. Suurin osa opettajista kertoi, että lapsen vasu on tärkeä, koska siihen on konkreettisesti kirjattu lasten toiveita ja mielipiteitä. Kaksi opettajista toi myös esiin huoltajien osallisuuden mahdollistamisen lapsen vasun kautta.

”Onhan se tosi tärkeä, et sä tuut jokaisen lapsen kohdalla ajateltua sitä, että missä mennään ja mitkä ne tavoitteet tulee olemaan ja missä lapsi pärjää. Onhan se todella hieno tollanen lomake, mihin sä hienosti jokaisen lapsen huomioit ja kirjaat ne ylös ja se seuraa koko sen vuoden siinä mukana.”

”Kyllä mun mielestä se on ihan tärkeä. Ei nykypäivänä voi enää ajatellakaan, että mentäisiin ilman vasuja. Ja ne on kuitenkin nyt uudistunut vielä paremmiksi kuin ne oli ennen. Hyvään suuntaan.”

Osa haastateltavista toi esiin joitakin haasteita liittyen lapsilähtöisyyden toteuttamiseen. Haasteiksi nousivat aikapula ja ajoittainen henkilöstövaje, alle 3-vuotiaiden toiveiden selvittäminen sekä isossa ryhmässä kaikkien lasten mielipiteiden huomiointi. Muutama opettajista ei nähnyt lainkaan haasteita lapsilähtöisyyden toteuttamisessa, vaan he puolestaan kokivat lapsilähtöisyyden oman työnsä lähtökohtana sekä toiminnan suunnittelua helpottavana tekijänä. Muutamien opettajien vastauksista nousi esiin yhteneväinen näkemys siitä, että kasvattajien asenne saattaa koitua haasteeksi lapsilähtöisyyden toteuttamisen kannalta. Aikuiset saattavat kieltää lapsilta jotain toimintaa omien mieltymysten vuoksi tai saattavat pelätä heittäytymistä lasten ideoihin.

7.4 Huoltajien osallisuus lapsen vasun toteuttamisessa

Suurin osa varhaiskasvatuksen opettajista olivat sitä mieltä, että heidän kasvattajatiimissään on yhteneväinen näkemys lasten ja huoltajien osallisuuden merkityksestä. Osa opettajista toi myös esiin, että he ovat löytäneet yhteisen näkemyksen keskustelemalla myös eriävistä mielipiteistä. Haastatteluissa korostui myös, että jokaisella kasvattajalla tulee olla yhteneväinen näkemys osallisuuden merkityksestä, jotta sen toteutuminen lapsiryhmässä noudattaa yhteisiä periaatteita.

”Kyllä mä koen, että siinä on kaikilla samanlainen ajatus, että mitä se vanhempien osallisuus on ja miten se näkyy tässä arjessa ja lasten osallisuus myös.”

Huoltajien tietämys lapsen varhaiskasvatussuunnitelmasta ja sen merkityksestä koettiin hyvin vaihtelevana opettajien näkökulmasta. Toisaalta koettiin, että huoltajien tietoisuus vasusta on parantunut, tai vasukeskustelun aikana sen merkitys on tullut heille tietoisuuteen.

”Musta tuntuu, että se on alkanut vähän enemmän, pikkusen vanhemmillekin aueta se, että mitä se on, - -.”

”Kyllä mä uskon, että siinä keskustelun yhteydessä se on tullut aika selkeäksi, minkälainen se on tavallaan.”

Osa opettajista oli taas sitä mieltä, että huoltajien tietoisuus itse suunnitelman tarkoituksesta ja merkityksestä sen laatimisen taustalla on melko vähäistä, tai sitä ei ole lainkaan. Suurimmalle osalle opettajista on kuitenkin jäänyt se kokemus, että huoltajat pitävät vasukeskusteluja tärkeinä ja osallistuvat niihin mielellään.

”Mä luulen, että jokaiselle se on tärkeä se keskustelu omasta lapsesta ja oman lapsen vahvuuksista ja näistä niin on tärkeä.”

Kaikista haastatteluista nousi esiin, että huoltajia tiedotetaan siitä, kuinka heidän lapsensa vasua hyödynnetään osana ryhmän toimintaa. Tiedottamisen tavoiksi nousi esiin keskustelu vasukeskusteluissa sekä päivittäisissä tuonti- ja hakutilanteissa, facebook-päivityksiin toiminnan tavoitteiden avaaminen sekä viikko-ohjelmaan tavoitteiden lisääminen.

”No, mä ite ainakin, kun vasukeskusteluja käyn, niin kyllä kerron, että millä tavoilla - - me sitä siellä arjessa toteutetaan, ja myös kirjaan sen sinne. Mutta ihan käydään sitä, että kyllä se sillä lailla vanhemmalle on selkeää sitten, että mitä siellä arjessa tapahtuu ja miten sitä toteutetaan.”

Haastatteluista nousi myös esiin, ettei yksittäisten lasten tavoitteiden toteuttamisesta osana ryhmän toimintaa keskustella välttämättä päivittäisellä tasolla huoltajien kanssa. Osan huoltajista kanssa keskusteluja käydään useammin toimintakauden aikana kuin toisten, riippuen vanhemmista.

”- - Kyllä mä jotenkin koen, että ryhmän sitä toimintaa mitä suunnittelen, niin myös perustelen niillä vasuilla vanhemmille. Osan kanssa ehkä vähemmän tulee siitä toimintakauden aikana puhuttua, mutta sitten joidenkin vanhempien kanssa aika paljonkin, se riippuu tosi paljon vanhemmista.”

Haastatteluissa kysyttiin myös, millä tavoin huoltajien mielipiteitä huomioidaan lapsen vasua laatiessa ja ryhmän toimintaa suunniteltaessa, sekä sitä, koetaanko huomioida määrää riittäväksi. Useat haastateltavat nostivat esille, että huoltajilta pyritään eri tavoin selvittämään heidän näkemyksiään jo ennen vasukeskustelua. Tämän jälkeen itse vasukeskustelussa asioita käsitellään yhdessä keskustellen. Ryhmän toiminnan suunnittelussa keskeisimmäksi huoltajien mielipiteiden selvitystavaksi nousi syksyisin järjestettävät vanhempainillat, joissa mahdollisia toiveita on pyritty selvittämään.

“ - -siinä on vasussa se huoltajien puheenvuoro-osuus, niin annan heille siitä kopion ja he saavat jo ennen sitä keskustelua pohtia asioita ja vähän kertoa siitä omasta lapsestakin.”

“Ollaan aina vanhempainillassa kysytty, että vanhemmat on useasti saanut paperille kirjoittaa erilaisia toiveita sitä toimintakautta kohden.”

“Vanhempainillassa kun meillä on ollut, niin siinä he on saanut esittää näitä toiveita, että mitä haluaa ryhmän toimintaan. Niin vanhempainillassa paperille on kerätty näitä ja niitä on pitkin vuotta toteutettu.”

Kaikki opettajat kokivat, että huoltajien mielipiteitä ja toiveita kuunnellaan riittävästi. Kahdeksan kaikista haastateltavista oli kuitenkin selkeästi sitä mieltä, että huoltajien osallisuutta lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteuttamiseen liittyen voisi kehittää jollakin

tavalla. Neljäsosa haastateltavista toi esille, että huoltajilta olisi hyvä saada enemmän palautetta ja ajatuksia. Kaksi haastateltavaa mainitsi, että olisi mukava, jos huoltajat myös osallistuisivat enemmän toimintaan. Yhtenä näkökulmana osallistumisen lisäämiseen nousi kahdelta muulta haastateltavalta kuitenkin pohdinta siitä, pystyisivätkö huoltajat osallistumaan nykyistä enempää omien töidensä sekä muiden elämässä olevien asioiden lisäksi.

“Jos tulee ideoita, niin otamme niitä vastaan, että miten huoltajilta saisi enemmän palautetta. Tottakai ois kiva, että he pystyisi vaikuttamaan myös.

“No mä en tiiä kuinka valmiita vanhemmat ois lisäämään sitä omaa osallisuuttaan, kun on jotenkin niin hektinen tää elämä --.”

8 Kyselylomakkeen tulokset

Tässä osiossa esitetään huoltajille laaditun sähköisen kyselylomakkeen vastauksista saadut tulokset. Tulokset on jaettu kolmeen pääluokkaan, jotka ovat huoltajien kokemus vasun toteuttamisesta, huoltajien kokemus osallisuudesta ja lasten osallisuus huoltajien näkökulmasta. Tulosten esittelyssä on käytetty sitaatteja, joiden tarkoituksena on tuoda esiin huoltajien ajatuksia ja näkemyksiä alkuperäisessä muodossaan. Sitaateista on jätetty tarkoituksella pois kaikki tunnistetekijät, jotta vastaajien anonymiteetti säilyy, eikä vastauksista nostettuja sitaatteja voida yhdistää.

Sähköiseen, lasten huoltajille laadittuun kyselylomakkeeseen potentiaalisia vastaajia oli 90, joista 11 vastasi kyselyyn. Vastauksia saatiin tasaisesti eri ikäisten lasten vanhemmilta.

8.1 Huoltajien kokemus vasun toteuttamisesta

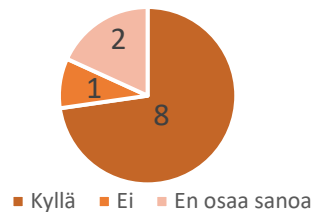
Huoltajilta kysyttiin, mitä heidän mielestään tarkoitetaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmalla. Vastauksista nousi esiin hyvin samankaltaisia ajatuksia, ja kaikki vastanneet tiesivät, mitä vasulla tarkoitetaan. Yleisimpiä ajatuksia lapsen vasun tarkoituksesta olivat yhteinen keskustelu, lasten tavoitteiden laatiminen ja niiden edistymisen seuranta, yhteistyö kodin ja päiväkodin välillä sekä kuulumisten vaihto. Kaikki vastaajat kokivat myös lapsen vasun olevan tärkeä.

”Siinä käydään yhdessä läpi lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyviä seikkoja, vaihdetaan kuulumisia ja mietitään tavoitteita. Kodin ja päiväkodin yhteistyötä.”

Huoltajilta kysyttiin, ovatko he mielestään saaneet tarpeeksi tietoa lapsen vasusta ja sen merkityksestä. Kahdeksan vastaajista oli sitä mieltä, että tietoa on saatu tarpeeksi. Yksi vastaajista oli eri mieltä, ja loput kaksi valitsivat ”en osaa sanoa”- vaihtoehdon.

Oletko saanut tarpeeksi tietoa vasusta ja sen merkityksestä?

Kuvio 1: Huoltajien kokemus vasun merkityksen tiedottamisesta

Kokemukset siitä, saavatko huoltajat mielestään tarpeeksi tietoa lapsen vasun tavoitteiden toteutumisesta päiväkodissa, olivat melko kahtia jakautuneita. Vastaajista kuusi koki saaneensa tarpeeksi tietoa ja viisi olisi toivonut saaneensa tietoa enemmän.

Osa heistä, jotka kokivat, etteivät olleet saaneet tarpeeksi tietoa lapsen vasuun kirjattujen tavoitteiden toteutumisesta päiväkodin arjessa, olisivat halunneet saada sitä enemmän päivittäisissä haku- ja tuontitilanteissa, sekä pitkin vuotta. Yhdessä vastauksessa tuli myös esille, että vasun toteutumisesta tiedotetaan nykyään vähemmän, sillä haku- ja tuontitilanteissa aika on rajallista. Yksi vastaajista koki, että vasun toteutumisesta saa tietoa vain vasun arviointikeskustelussa.

”En kovin hyvin, jotain palautetta olisi kiva saada pitkin vuotta.”

”Toteutumisesta ehkä vähemmän ollut tietoa.”

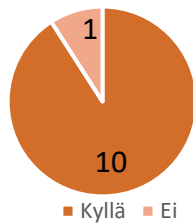
He, jotka kokivat saaneensa tarpeeksi tietoa, kertoivat, että vasujen toteutumisesta puhutaan päivittäin tuonti- ja hakutilanteissa, sekä tietoa saa erityisesti vasujen arviointikeskusteluissa.

”Koen. Päiväkodilta saa joka päivä päivityksen siitä, miten päivä on mennyt ja usein keskusteluissa palataan niihin samoihin teemoihin, mitä ollaan käyty läpi vasun aikana. Toki myös kevään vasukeskustelussa käydään tavoitteiden toteutumista läpi kootusti.”

8.2 Huoltajien kokemus osallisuudesta

Kysyttäessä, huomioidaanko huoltajien mielipiteitä lapsen vasun laadinnassa, vastanneista kymmenen oli sitä mieltä, että heidän mielipiteitään huomioidaan tarpeeksi. Yksi vastanneista koki, ettei mielipiteitä ole huomioitu tarpeeksi.

Huomioidaanko mielipiteitänne/toiveitanne tarpeeksi lapsenne vasun laadinnassa?

Kuvio 2: Huoltajien mielipiteiden ja toiveiden huomiointi vasun laadinnassa

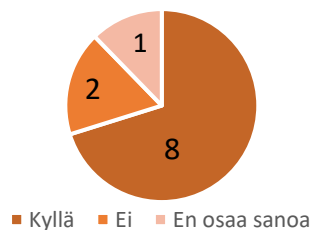
Lähes kaikki huoltajat toivat kyselyssä esiin, että heidän mielipiteitään ja toiveitaan on huomioitu lapsen vasukeskustelussa. Huoltajilta on kysytty heidän ajatuksiaan lapsen luonteesta ja mielenkiinnon kohteista. Vasukeskustelussa lapsen vasuun kirjattavista tavoitteista on sovittu yhteistyössä huoltajien kanssa. Yksi huoltajista toi myös esiin, että ajatuksia ja toiveita on kysytty ennakkoon.

”Vanhempien toiveet ja ajatukset ovat olleet lähtökohtana keskusteluissa.”

”Mielipiteet on otettu asiallisesti ja rakentavasti vastaan.”

Huoltajilta kysyttiin myös, huomioidaanko heidän mielipiteitään tai toiveitaan tarpeeksi lapsen ryhmän toiminnassa. Kahdeksan vastanneista koki, että huomioidaan tarpeeksi. Kaksi vastaajista koki, että heidän mielipiteitään ei huomioida tarpeeksi. Yksi vastanneista valitsi vastausvaihtoehdon ”en osaa sanoa”.

Huomioidaanko mielipiteitänne/toiveitanne tarpeeksi lapsenne ryhmän toiminnassa?

Kuvio 3: Huoltajien mielipiteiden huomiointi lapsen ryhmän toiminnassa

Suurin osa vastanneista oli sitä mieltä, että päiväkodin ja kodin välinen yhteistyö on riittävää. Yhteistyötä kehuviiksi tekijöiksi nostettiin vastauksissa avoin ja hyvä yhteistyö sekä aktiiviset työntekijät. Lisäksi yhdessä vastauksessa korostettiin, että henkilökunnalla on aikaa kuunnella, jos on tarvetta. Kehittämisen kohdiksi muutama vastaaja toivoi enemmän aikaa päivittäisille keskusteluille, enemmän palautetta lapsen vasuun peilaten sekä joinakin tiettyinä aikaväleinä muutaman minuutin keskustelu, jossa lapsen asioita voidaan käydä läpi. Kahden vastaajan kokemuksen oli, että kasvattajilla on liian vähän aikaa keskustella huoltajien kanssa.

”Yhteistyö on riittävää ja avointa.”

”On riittävää ja päiväkodissa on aktiiviset työntekijät.”

”Ehkä tuota palautetta pitkin vuotta peilaten vasukeskusteluun voisi lisätä.”

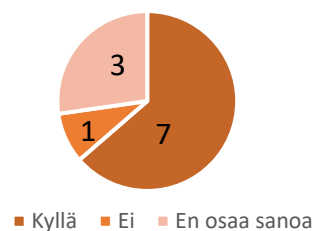
”Jos olisi mahdollista järjestää silloin tällöin muutaman minuutin kestävä keskustelu-aika, jossa asiat voisi käydä läpi.”

Kysyttäessä, haluaisivatko huoltajat olla enemmän osallisena lapsensa ryhmän tai koko päiväkodin toiminnassa, viisi vastaajaa ilmaisi nykyisen määrän olevan riittävä. Yksi vastaajista kertoi, että tällä hetkellä ei ole enempää aikaa olla mukana. Toinen ilmaisi, että mielellään olisi, mutta ei tiedä kuinka sen voisi toteuttaa. Yksittäisiä ehdotuksia osallisuuden lisäämiseen olivat toiveiden kysyminen huoltajilta, perhepäivä, talkoiden tekeminen, toivelaatikko vanhempainillassa, vanhempaintoimikuntaan osallistuminen sekä saada enemmän tietoa päiväkodilta siitä, mitä päivän aikana on tehty.

8.3 Lasten osallisuus huoltajien näkökulmasta

Kyselyssä selvitettiin huoltajien kokemuksia heidän lapsensa mielipiteiden ja toiveiden huomioimisesta lapsen vasun laadinnassa. Suurin osa vastaajista (7), koki että lapsen mielipiteitä huomioidaan tarpeeksi. Yksi vastaajista oli sitä mieltä, ettei lapsen mielipiteitä huomioida tarpeeksi. Loput vastaajista (3) eivät osanneet sanoa.

Koetteko, että lapsenne mielipiteitä ja toiveita huomioidaan tarpeeksi lapsen vasun laadinnassa?

Kuvio 4: Huoltajien kokemus lapsensa osallisuudesta vasun laadinnassa

Huoltajilta kysyttiin, millä tavoin heidän lapsensa mielipiteitä on otettu huomioon vasukeskustelussa. Keskeisimmäksi tavaksi huoltajien vastauksista nousi lapsen haastattelu. Muita keinoja on ajatusten selvittäminen ennen vasukeskustelua sekä havainnointi. Kahden huoltajan kokemus oli, että lapsen mielipiteitä ja toiveita ei käsitellä vasussa. Yksi huoltajista toi esille, ettei mielipiteitä ole huomioitu vielä mitenkään lapsen nuoren iän takia, kun omat ajatukset alkavat tulla vasta esille.

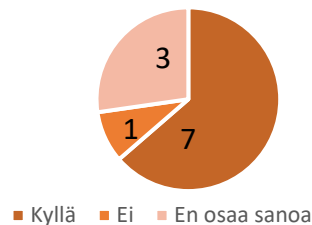
”Lasta on haastateltu päiväkodissa ja kyselty.”

”Lastani on havainnoitu, hänen vahvuuksiaan ja haasteitaan on huomioitu.”

”Ei mitenkään vielä. Lapsi on ollut vielä niin pieni, että toiveet ja mielipiteet alkavat tulla esiin vasta nyt.”

Kysyttäessä huoltajien kokemusta siitä, huomioidaanko heidän lapsensa mielipiteitä ja toiveita tarpeeksi lapsen ryhmän toiminnassa, suurin osa vastaajista (7) oli sitä mieltä, että huomioidaan tarpeeksi. Muutama (3) eivät osanneet sanoa, ja yksi vastaajista koki, että lapsen mielipiteitä ja toiveita ei huomioida tarpeeksi.

Koetteko, että lapsenne mielipiteitä ja toiveita huomioidaan tarpeeksi lapsen ryhmän toiminnassa?

Kuvio 5: Huoltajien kokemus lapsensa osallisuudesta ryhmän toiminnassa

9 Johtopäätökset

Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda ajankohtainen katsaus siitä, millaisena lasten varhaiskasvatussuunnitelmien toteuttaminen näyttyy päiväkodin arjessa, huomioiden näkökulman lasten sekä huoltajien osallisuudesta. Tutkimuskysymyksiä oli kolme, joiden tarkoituksena oli selvittää, millaisena varhaiskasvatuksen opettajat kokevat lasten varhaiskasvatussuunnitelmien toteuttamisen päiväkodin arjessa, millainen kokemus opettajilla on lasten sekä huoltajien osallisuudesta liittyen lapsen vasuun ja sen toteuttamiseen, sekä millainen kokemus huoltajilla on heidän sekä lapsensa osallisuudesta liittyen vasuun ja sen toteuttamiseen.

Uusin Vantaalla käytössä oleva lapsen varhaiskasvatussuunnitelma herätti samankaltaisia ajatuksia opettajien kesken. Suurin osa koki lomakkeen selkeäksi ja positiivisena muutoksena nähtiin se, että vasussa keskitytään lapsen vahvuuksiin ja pedagogisiin ratkaisuihin tavoitteiden toteuttamiseksi. Myös Mäkelän (2019) pro gradussa on selvitetty ja löydetty hyvin samankaltaisia tuloksia siitä, millaisena varhaiskasvatuksen opettajat kokevat vasun uudistuksen. Pro gradun tutkimustuloksissa tuodaan esiin, että nykyinen vasulomake koettiin selkeäksi, ja siihen kirjattiin pedagogiikan kannalta olennaisia asioita lapsesta. Positiivisena pidettiin sitä, ettei lomakkeeseen enää kirjattu tulkintoja tai kuvausta lapsen luonteesta.

Varhaiskasvatuksen opettajien mukaan keskeisimpiä tapoja lapsen vasun toteuttamisen mahdollistamiseksi ovat lapsen vasun sisältöön perehtyminen, yhteistyö ja yhteinen tavoite sekä läsnäolo. Karvin julkaisemassa tutkimuksessa vasun toteuttamista edistäviksi tekijöiksi nähtiin tiimin yhteistyön toimivuus, esimiehen pedagoginen tuki ja selkeät johtamisen rakenteet sekä perus- ja täydennyskoulutus (Repo ym. 2019, 65).

Lapsen vasun toteuttamisen haasteiksi nousivat opettajien näkökulmasta ajoittain ilmenevä resurssipula, esimerkiksi henkilöstön vaje, sekä se, miten lasten vasujen sisältämä tieto saadaan jaettua koko tiimin kesken. Repon ym. (2019, 65) tutkimuksen tuloksissa nousi esille vasun toteuttamista estävinä tekijöinä resurssien riittämättömyys ja henkilökunnan poissaolot tai saatavuuteen liittyvät ongelmat. Muita estäviä tekijöitä kyseisessä tutkimuksessa olivat muun muassa kiire, henkilöstön asenteet sekä lasten ikäjakauma tai muut lapsiryhmään liittyvät ominaisuudet.

Opettajien haastattelujen tuloksissa korostui näkemys siitä, että lasten vasut toimivat pohjana koko ryhmän toiminnalle ja toimintasuunnitelmalle. Taskisen (2020, 41-42) pro gradun tutkimustuloksissa on myös kuvattu, että varhaiskasvatuksen opettajien mukaan lapsen vasu toimii työvälineenä ja sillä on vaikutusta lapsiryhmässä toteutettavaan varhaiskasvatukseen. Pro gradun tulosten perusteella lasten vasut toimivat myös pohjana ryhmän toimintasuunnitelmalle, joka kävi ilmi myös tämän opinnäytetyön tutkimustuloksissa.

Haastattelujen tulosten perusteella kaikkien varhaiskasvatuksen opettajien tiimeissä kasvattajilla on yhteneväinen näkemys lasten ja huoltajien osallisuuden tarkoituksesta. Yhteinen näkemys osallisuuden tarkoituksesta koettiin myös tärkeäksi, jotta osallisuuden toteutuminen mahdollistuu ryhmässä ja kaikki kasvattajat toimivat yhteisten periaatteiden mukaisesti.

Varhaiskasvatuksen opettajien mukaan keskeisimmät keinot selvittää lasten mielipiteitä ja toiveita lapsen vasun laadinnassa ovat arjen keskustelut lapsen kanssa, lapsen haastattelu, sekä kasvattajien ja huoltajien havainnot lapsesta. Huoltajien vastauksista nousi esiin vastaavanlaiset keinot. Kaikki 1-3-vuotiaiden ryhmässä työskentelevistä opettajista kertoivat, että pienten lasten mielipiteiden ja toiveiden selvittämisessä on haasteita. Myös kaksi pienen

lapsen huoltajaa oli sitä mieltä, että heidän lapsensa toiveita ei huomioida lapsen vasukeskustelussa. Sekä huoltajista, että opettajista suurin osa oli kuitenkin selkeästi sitä mieltä, että lasten toiveita ja mielipiteitä huomioidaan tarpeeksi vasun laadinnassa ja ryhmän toiminnassa.

Opettajien haastattelujen perusteella, lapsen osallisuus hänen varhaiskasvatussuunnitelmansa toteuttamisessa näkyy siten, että lapsen toiveita ja mielipiteitä huomioidaan ryhmän toiminnassa. Muita näkökulmia ei haastatteluista aiheeseen liittyen noussut esiin. Liittyen siihen, miten lapsi on osallisena hänen vasunsa arvioinnissa, opettajat toivat esille useampia keinoja. Tulosten perusteella nousi myös esiin ajatus siitä, että lapsia voisi osallistaa heidän vasunsa arviointiin enemmän.

Tulosten mukaan kaikki varhaiskasvatuksen opettajat kokivat, että huoltajien mielipiteitä ja toiveita huomioidaan riittävästi lapsen vasun laadinnassa sekä ryhmän toiminnassa. Myös huoltajista lähes kaikki kokivat, että heidän mielipiteitään ja toiveitaan huomioidaan riittävästi. Hieman useampi kyselyyn vastanneista huoltajista koki, että heidän mielipiteitään huomioidaan enemmän lapsen vasun laadinnassa kuin ryhmän toiminnassa.

Suurin osa kyselylomakkeeseen vastanneista huoltajista koki, että päiväkodin sekä kodin välinen yhteistyö on riittävää. Varhaiskasvatuksen opettajien vastauksista nousi kuitenkin esiin toive siitä, että huoltajilta saataisiin enemmän ajatuksia sekä palautetta pitkin vuotta. Osa opettajista pohti huoltajien mahdollisuuksia osallistua päiväkodin toimintaan, tuoden esiin huoltajien mahdollisen hektisen perhe-elämän. Yli puolet huoltajista olivat sitä mieltä, että heidän nykyinen osallisuutensa päiväkodin toimintaan on riittävää. Pulkkinen ja Raitasen (2016, 33) opinnäytetyön tutkimustuloksena havaittiin perheiden erilaisuus ja huoltajien aktiivisuuden vaihtelevuus.

Huoltajien kyselylomakkeesta nousi esiin ajatus siitä, että he toivoisivat saavansa pitkin vuotta palautetta siitä, kuinka lapsen vasuun kirjautuvat tavoitteet toteutuvat päiväkodin arjessa. Varhaiskasvatuksen opettajat puolestaan pohtivat, että huoltajien osallisuutta lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteuttamiseen liittyen voisi kehittää jollakin tavalla. Pulkkinen ja Raitasen (2016, 33) opinnäytetyön tulosten perusteella lapsen vasuihin liittyvät asiat näkyvät arkipäiväisissä keskusteluissa.

Yhtenä opinnäytetyön tutkimuskysymyksenä oli millaisena varhaiskasvatuksen opettajat kokevat lasten varhaiskasvatussuunnitelmien toteuttamisen päiväkodin arjessa. Lasten varhaiskasvatussuunnitelmien koettiin olevan pohjana kaikelle ryhmän toiminnalle. Positiivisena muutoksena vasutyöskentelyyn liittyen koettiin se, että lapselle asetetaan selkeitä ja konkreettisia tavoitteita, keskittyen lapsen vahvuuksiin. Lomakkeessa painopiste ei ole enää lapsen kuvailussa, vaan pedagogisten ratkaisujen laatimisessa, jotka sisällytetään osaksi ryhmän toimintaa ja toimintasuunnitelmaa. Vasujen toteuttamisen kannalta opettajat

kokivat tärkeäksi, että kasvattajatiimissä on yhteiset tavoitteet, avointa keskustelua ja että kaikki kasvattajat ovat perehtyneitä lasten vasuihin. Haasteina vasun toteuttamisessa koettiin toisinaan ilmenevä resurssipula, esimerkiksi henkilöstövaje sekä se, kuinka lasten vasujen tavoitteet saadaan koko ryhmän kasvattajien tietoon.

Toisena tutkimuskysymyksenä oli, millaisena varhaiskasvatuksen opettajat kokevat lasten ja huoltajien osallisuuden lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa ja sen toteuttamisessa. Lapsen vasun laadintaa varten lasten mielipiteitä ja toiveita on selvitetty useilla eri keinoilla, haasteeksi koettiin 1-3-vuotiaiden lasten toiveiden selvittäminen. Lasten toiveita sekä mielipiteitä huomioidaan opettajien kokemuksen mukaan pääosin riittävästi. Lasten osallisuuden heidän vasujensa toteuttamiseen liittyen mahdollistetaan huomioimalla mielipiteet ja toiveet ryhmän toiminnassa. Puolestaan arvioinnissa he ovat osallisina arjen keskusteluissa sekä tarkastelemalla pedagogisia dokumentteja. Kehittämisen kohteeksi nähtiin lasten osallisuuden lisääminen heidän vasunsa arvioinnissa.

Huoltajien mielipiteitä lapsen vasun laadintaan liittyen selvitetään ennen vasukeskustelua ja vasukeskustelun aikana korostuu yhteinen keskustelu heidän kanssaan. Huoltajien mielipiteitä huomioidaan opettajien mukaan riittävästi sekä vasun laadinnassa että ryhmän toiminnassa, keskeisimpänä keinona esiin nousivat vanhempainillat, joissa toiveita voidaan selvittää. Huoltajien osallisuutta liittyen lapsen vasun toteuttamiseen voitaisiin kehittää ja huoltajilta toivottaisiin enemmän palautetta sekä ajatuksia lapsiryhmän toimintaan liittyen.

Kolmantena tutkimuskysymyksenä oli, millaisena huoltajat kokevat heidän sekä lapsensa osallisuuden lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa ja sen toteuttamisessa. Suurin osa huoltajista koki, että heidän mielipiteitään ja toiveitaan huomioidaan riittävästi lapsen vasun laadinnassa ja ryhmän toiminnassa, kuitenkin hieman enemmän vasun laadinnassa. Myös lasten mielipiteiden huomiointi sekä vasun laadinnassa, että ryhmän toiminnassa koettiin huoltajien mielestä pääosin toteutuneeksi. Päiväkodin ja kodin välinen yhteistyö koettiin riittäväksi ja kehuiksi muodostuivat aktiiviset työntekijät sekä avoin ilmapiiri. Kehittämisen kohteiksi nousivat päivittäisten keskustelujen määrän lisääminen sekä lasten vasujen toteutumisesta palautteen saanti pitkin vuotta, myös vasukeskustelujen ulkopuolella.

10 Luotettavuus ja eettisyys

Tämä opinnäytetyö on toteutettu hyvien tieteellisten käytäntöjen mukaisesti. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan esittämään hyvään tieteelliseen käytäntöön sisältyy muun muassa rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus kaikissa tutkimuksen vaiheissa. Tutkimuksen toteuttamisen tulee olla esitetty yksityiskohtaisesti ja tieteelliselle tiedolle asetettujen kriteerien mukaisesti. (TENK 2012.) Opinnäytetyöhön haettiin tutkimuslupa Vantaan

kaupungilta hyvissä ajoin asianmukaisine liitteineen. Valitulle aiheelle nähtiin perusteltu tarve, sillä vastaavanlaisia opinnäytetöitä ei löytynyt kovin monia. Tutkimuksen raportoinnissa kaikki lähdeviittaukset on kirjattu asianmukaisella tavalla.

Tutkimukseen osallistuvien tiedottaminen tutkimuksesta, lisää prosessin läpinäkyvyyttä sekä tutkittavien luottamusta siihen, että kerättyä aineistoa käsitellään vastuullisesti. Tutkittaville on myös kerrottava, millaisesta tutkimuksesta on kyse. (Kananen 2017, 191, 194.) Ennen teemahaastatteluun suostumista tai kyselylomakkeeseen vastaamista tutkimukseen osallistuville selvitettiin saatekirjeiden avulla opinnäytetyön tarkoitus ja korostettiin osallistumisen vapaaehtoisuutta, sekä anonymiteetin säilyvyyttä. Teemahaastatteluista kerätystä aineistosta poistettiin jo litterointivaiheessa tunnistetekijät. Sähköinen kyselylomake toteutettiin täysin anonymisti. Saatekirjeissä tuotiin myös esille, että tutkimuksessa kerätty aineisto poistetaan kahden kuukauden kuluessa opinnäytetyön julkaisusta. Lisäksi rohkaistiin yhteydenottoon, mikäli opinnäytetyöstä herää kysymyksiä. Kaikissa tutkimuksen vaiheissa opinnäytetyössä kerättyä aineistoa käsiteltiin osallistuneiden anonymiteetti suojaten.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida tarkastelemalla ovatko tutkimuksen kohde sekä tutkimusaineistosta tehdyt tulkinnot yhteneväisiä. Lisäksi laadullisen tutkimuksen luotettavuutta lisää tutkimusaineiston oikeanlainen analysointi, jolloin aineistosta on pystytty jättämään epäolennaiset seikat sivuun ja nostettu esiin tärkeät havainnot. Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuuteen vaikuttaa myös tutkija itse sekä hänen rehellisyytensä sillä arviointiin liittyy tutkijan tekemät ratkaisut ja valinnat tutkimuksen eri vaiheissa. (Vilka 2015, luku 7.)

Laadullisen tutkimuksen luotettavuudesta käytetään usein myös käsitettä uskottavuus, jonka taustalla on ajatus siitä, kuinka totena tutkimuksen kohdehenkilöt näkevät tutkimustulokset. Uskottavuudessa on myös kyse siitä, onko tutkimus toteutettu tieteellisiä käytänteitä noudattaen sekä toteutettu kokonaisuudessaan asianmukaisesti. (Aaltio & Puusa 2020, 181.)

Tutkimuksen luotettavuutta arvioidessa, voidaan myös pohtia sen siirrettävyyttä, eli voisiko tutkimuksen toteuttaa sellaisenaan jossain toisessa tutkimusympäristössä, ja olisiko mahdollista saada vastaavanlaisia tutkimustuloksia (Aaltio & Puusa 2020, 181). Opinnäytetyön aihetta voidaan tutkia ja tutkimus voidaan toteuttaa samantapaisena myös muissa päiväkodeissa. Tutkimuksessa korostuu kuitenkin tulosten ainutkertaisuus ja kohdejoukon subjektiiviset ajatukset, joten täysin samanlaisten tutkimustulosten saantia ei ole aiheellista odottaa.

Laadullisessa tutkimuksessa tutkija ja tutkittava ovat suorassa vuorovaikutuksessa, ja tutkija suorittaa aineistonhankinnan toimintaympäristön kentällä aidossa kontekstissaan esimerkiksi haastatteleamalla (Kananen 2017, 36). Opinnäytetyön haastatteluja ei voitu pitää paikan

päällä toimintaympäristössä pandemiatilanteen vuoksi. Luotettavuuteen liittyen herää ajatus siitä, olisiko tutkimusaineisto haastattelujen osalta ollut samankaltainen, jos haastatteluja ei olisi pidetty verkon välityksellä. Ei kuitenkaan voida olla varmoja siitä, onko verkkohaastattelujen mahdollinen vaikutus tutkimusaineistoon sen luotettavuutta lisäävä vai heikentävä tekijä.

Tutkimuksen suunnittelu, toteutus ja raportointi on huolellisesti tehtyjä ja ne perustuvat tieteelliseen tietoon, mikä lisää tutkimuksen luotettavuutta. Yhteistyöpäiväkoti oli myös vieras, joten tutkimus suoritettiin puolueettomasta näkökulmasta ilman ennako-oletuksia tai subjektiivisia kokemuksia. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys on muodostettu ajankohtaisiin lähteisiin viitaten ja uutta tietoa on luotu perustuen useaan eri lähteeseen. Huoltajille tarkoitetun kyselylomakkeen vastausprosentti oli potentiaalsiin vastaajiin verrattuna melko alhainen, joten tutkimuksen eri vaiheissa on korostettu, ettei tarkoituksena ole pyrkiä yleistettävyyteen, mitä ei laadullisessa tutkimuksessa tavoitellakaan.

11 Pohdinta

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli luoda ajankohtainen katsaus siitä, millaisena lasten vasujen toteuttaminen Ristipuron päiväkodissa näyttäytyy. Tavoitteena oli kartoittaa myös lasten sekä huoltajien osallisuutta liittyen lapsen vasuun ja sen toteuttamiseen.

Tutkimuksessa on onnistuttu vastaamaan tutkimuskysymyksiin ja opinnäytetyön tuloksien avulla on luotu laaja sekä seikkaperäinen kuvaus ajankohtaisesta tilanteesta tutkittavien kokemuksen kautta. Tutkimuksen aihetta on tarkasteltu monipuolisesti sekä opettajien että huoltajien näkökulmista ja tuloksissa korostuvat heidän henkilökohtaiset näkemyksensä, ajatuksensa ja kehitysideansa.

Tutkimustuloksista nousi esiin, että varhaiskasvatuksen opettajilla sekä huoltajilla on hyvin samankaltaiset näkemykset lapsen vasun merkityksestä, mikä on ilo huomata. Sekä opettajien, että huoltajien vastausten mukaan lasten vasut koetaan myös hyvin tärkeinä. Tulosten perusteella sekä opettajien, että huoltajien mielestä myös lasten ja huoltajien osallisuus nähtiin hyvänä. Lisäksi opettajien mielestä lapsiryhmien kasvattajilla on hyvin yhteneväiset näkemykset osallisuudesta ja sen merkityksestä. Kuten teoreettisessa viitekehyksessä on mainittu, osallisuudesta varhaiskasvatuksen kentällä on puhuttu jo pitkään, mutta käsitykset sen merkityksestä vaihtelevat. Onkin hienoa huomata, että tutkimustulosten perusteella Ristipuron päiväkodissa osallisuuden merkitys nähdään yhteneväisenä.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteuttamiseen osallisuuden näkökulmasta perehtyessä ja tutkimusta tehdessä, nousi vahvasti esiin ajatus lapsen vasuprosessin laajuudesta sekä

kokonaisvaltaisuudesta. Aiheen rajaus koitui osittain jopa haastavaksi, sillä vasuprosessista vain jonkin tietyn osa-alueen ottaminen tarkastelun kohteeksi muusta kontekstistaan, tuntui haastavalta. Lapsen vasuprosessi sisältää sen laadinnan, toteuttamisen ja arvioinnin, kietoen yhteen myös esimerkiksi pedagogiikan ja osallisuuden. Sillä lapsen vasun toteuttamiseen liittyy vahvasti myös muita osa-alueita, oli perusteltua käsitellä lapsen vasun toteuttamista myös edellä mainituista näkökulmista.

Tutkimuksen teoreettista viitekehystä luodessa ja perehtyessä lapsen vasun toteuttamiseen liittyvään kirjallisuuteen sekä aiempiin tutkimuksiin, löydettiin niitä hyvin vähän. Lapsen vasun toteuttamisesta on tietoa melko vähän verrattuna muihin vasuprosessin osa-alueisiin. Esimerkiksi Varhaiskasvatuksen perusteissa 2018, lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteuttamisesta on mainittu melko yleisellä tasolla, ja varsinaisten toteutuskeinojen muodostaminen jää suurelta osin kuntien ja päiväkotiyksiköiden vastuulle. Tutkimuksen teoreettista viitekehystä luodessa avainasemassa olikin pyrkimys luoda uutta tietoa erityisesti vasujen toteuttamisesta, perustuen useisiin ajankohtaisiin lähteisiin.

Tutkimuksessa haasteeksi muodostui huoltajien kyselylomakkeen vastausten vähäinen määrä. Vaikka vastauksia saatiin melko vähän, niitä pystyttiin kuitenkin myös vertailla varhaiskasvatuksen opettajien haastatteluiden tuloksiin. Kuitenkaan vertailulla saatuja tuloksia ei voi yleistää kovin laajasti, sillä kyseessä on pienen joukon näkemykset ja kokemukset. Voidaan miettiä, minkä vuoksi kyselylomakkeesta saatu vastausmäärä oli alhainen. Kyselyssä tuli vastata kaikkiin kohtiin, myös avoimiin kysymyksiin, mikä on saattanut vaikuttaa vastaamishalukkuuteen. Myös ajan tai kiinnostuksen puute saattoivat olla syinä. Varhaiskasvatuksen opettajien vastauksista tuli esille, että huoltajilta toivottaisiin enemmän palautetta. Voidaankin pohtia, onko kyselylomakkeen vähäisellä vastausmäärällä yhteys huoltajien aktiivisuuteen yleisesti.

Tässä tutkimuksessa tutkimusjoukoksi rajattiin varhaiskasvatuksen opettajat sekä huoltajat. Myös lasten näkökulman selvittäminen aiheesta olisi mielenkiintoista, mutta opinnäytetyössä toteutettu tutkimus ei sellaisenaan toimisi lasten näkökulman selvittämiseen, vaan tutkimuksessa tulisi käyttää lapsille sopivampaa menetelmää, kuten esimerkiksi havainnointia. Lasten havainnointi on yleisesti ottaen menetelmänä melko hyvä, mutta tämän tutkimuksen aiheen haastavuuden vuoksi havainnoista luodut tutkimustulokset olisivat saattaneet perustua liikaa tutkijoiden tulkinnan varaan. Myös tässä tutkimuksessa käytettävät käsitteet voisivat olla pienelle lapselle liian vaikeita ymmärtää, minkä vuoksi niitäkin tulisi miettiä eri näkökulmasta.

Opinnäytetyöhön pohjautuen herää ajatus pedagogisen dokumentoinnin sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteuttamisen yhteydestä. Kuten teoreettisessa viitekehyksessä on mainittu, lapsen vasusta tulee pedagoginen dokumentti, kun sitä toteutetaan päiväkodin

arjessa (Opetuslautakunta 2019, 54-55). Tutkimuksen aineiston analysointivaiheessa heräsi ajatus siitä, että varhaiskasvatuksen opettajilta olisi ollut hyvä kysyä pedagogisesta dokumentoinnista liittyen lapsen vasun toteuttamiseen. Pedagogisen dokumentoinnin ja lapsen vasun toteuttamisen yhteys ilmeni selkeämmin vasta kuitenkin tutkimuksen loppuvaiheessa. Vaikka pedagogisesta dokumentoinnista ei kerätty aineistoa tutkittavilta, koettiin se kuitenkin oleelliseksi osaksi lapsen vasun toteuttamista sekä osallisuutta ja sen vuoksi oli perusteltua käsitellä sitä tarkemmin teoreettisessa viitekehyksessä. Pedagogisen dokumentoinnin vahvistuessa ja vakiintuessa osaksi päiväkodin toimintaa, voisi opinnäytetyön aiheen jatkotutkimuksena tarkastella laajemmin, miten pedagogisen dokumentoinnin eri ulottuvuuksia voitaisiin hyödyntää lapsen vasun toteuttamisessa sekä sen näkyväksi tekemisessä.

Opinnäytetyön tuloksiin pohjautuen nousi esiin ajatus siitä, että jokaisen kasvattajatiimin jäsenen tulisi olla tietoinen lasten vasuihin kirjatusta tavoitteista, jotta varmistetaan niiden toteuttaminen päiväkodin arjessa. Tulosten perusteella voidaan todeta, että vasujen toteuttamisen kannalta on tärkeää tiimin yhteistyö sekä yhtenevät tavat toimia, jotka puolestaan edellyttävät jokaiselta kasvattajalta perehtymistä lasten vasuihin. Tulosten mukaan osa varhaiskasvatuksen opettajista koki toisinaan haasteena lasten vasujen sisällön tiedottamisen muille ryhmän kasvattajille. Tutkimustulosten perusteella ainakin osassa lapsiryhmissä on käytössä koontilomake ryhmän lasten tavoitteista. Opinnäytetyön aiheeseen liittyen jatkotutkimuksena olisi myös hyödyllistä selvittää, millä keinoilla lasten varhaiskasvatussuunnitelmien sisällöt saataisiin mahdollisimman tehokkaasti koko lapsiryhmän kasvattajien tietoisuuteen, jonka myötä voitaisiin varmentaa myös suunnitelman toteuttaminen.

Lähteet

Painetut

Aaltio, I. & Puusa, A. 2020. Mitä laadullisen tutkimuksen arvioinnissa tulisi ottaa huomioon. Teoksessa Puusa, A. & Juuti, P. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus, 177-188.

Ahonen, L. 2017. Vasun käyttöopas. Jyväskylä: PS-kustannus.

Ahonen, L. & Roos, P. 2019. Iloa ja oivalluksia. Pedagogiikan arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa. Kasvusto. Piia Roos.

Alasuutari, M. 2010. Suunniteltu lapsuus. Keskustelut lapsen varhaiskasvatuksesta päivähoitossa. Tampere: Vastapaino.

Alasuutari, M. & Alasuutari, P. 2011. Sinun lapsesi ei ole sinun. Yksilöllisten varhaiskasvatussuunnitelmien taustat, tavoitteet ja käytäntö. Teoksessa Satka, M., Alanen, L., Harrikari, T. & Pekkarinen, E. (toim.) Lapset, nuoret ja muuttuva hallinta. Tampere: Vastapaino, 29-60.

Alasuutari, M. & Karila, K. 2009. Lapsuuden ja lapsen tulkinnat lapsikohtaisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa. Teoksessa Alanen, L. & Karila, K. (toim.) Lapsuus, lapsuuden instituutiot ja lasten toiminta. Tampere: Vastapaino, 70-88.

Eskel, P. & Marttila, M. 2013. Osallisuuden kokemus osana yhteisöllisyyttä. Teoksessa Marjanen, P., Marttila, M. & Varsa, M. (toim.) Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Jyväskylä: PS-kustannus, 75-92.

Eskola, J., Lähti, J. & Vastamäki, J. 2018. Teemahaastattelu. Lyhyt selviytymisopas. Teoksessa Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu. Virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 5.painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 27-51.

Heinonen, H. & Kuikka, M. 2013. Lapsen oikeuksien toteutuminen nyky-yhteiskunnassa. Teoksessa Marjanen, P., Marttila, M. & Varsa, M (toim.) Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Jyväskylä: PS-kustannus, 197-225.

Heinonen, H., Iivonen, E., Korhonen, M., Lahtinen, N., Muuronen, K., Semi, R. & Siimes, U. 2016. Lasten oikeudet ja aikuisten vastuut varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Helin, E., Kola-Torvinen, P. & Tarkka, K. 2018. Osallisuus ja osallistuminen varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. Teoksessa Kangas, J., Vlasov, J., Fonsen, E. &

Heikka, J. (toim.) 2018. Osallisuuden pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa 2. Suunnittelu, toteuttaminen ja kehittäminen. Tampere: Suomen varhaiskasvatus, 11-19.

Järvinen, K. & Mikkola, P. 2015. Oletko sä meidän kaa. Näkökulmia osallisuuteen ja yhteisöllisyyteen varhaiskasvatuksessa. Pedatieto.

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 176.

Kananen, J. 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 234.

Karikoski, H. & Tiilikka, A. 2017. Eheä kasvunpolku. Haaste yhteistyölle. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. 4. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus 78-94.

Karila, K. 2011a. Kasvattajatiimi keskustele. Julkaisussa Nummenmaa, A. R. & Karila, K. Ammatilliset keskustelut varhaiskasvatuksessa. Helsinki: WSOY, 80-87.

Karila, K. 2011b. Kohtaaminen ja keskustelu vanhempien kanssa. Julkaisussa Nummenmaa, A. R. & Karila, K. Ammatilliset keskustelut varhaiskasvatuksessa. Helsinki: WSOY, 61-79.

Karila, K. 2017a. Ammatilaiskukupolvet varhaiskasvatuksen pedagogiikan toteuttajina ja kehittäjinä. Teoksessa Karila, K. & Lipponen, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen pedagogiikka. Tampere: Vastapaino, 9-29.

Kataja, E. 2018. Onko kaikilla vauvoilla keltaiset haalarit. Arjen tarinoita osallisuuden toimintakulttuurissa. Teoksessa Kangas, J., Vlasov, J., Fonsen, E. & Heikka, J. (toim.) 2018. Osallisuuden pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa 2. Suunnittelu, toteuttaminen ja kehittäminen. Tampere: Suomen varhaiskasvatus 46-62.

Koivunen, P-L. & Lehtinen, T. 2016. Kasvu kiikarissa. Havainnoinnin käsikirja varhaiskasvattajille. 2. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Leskisenoja, E. 2019. Positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa. Toteuta käytännössä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Metsämuuronen, J. 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. 3. painos. Helsinki: International Methelp.

Nummenmaa, A. R. 2011a. Ammatillisen keskustelun olemus. Teoksessa Nummenmaa, A. R. & Karila, K. Ammatilliset keskustelut varhaiskasvatuksessa. Helsinki: WSOY, 22-38.

- Nummenmaa, A. R. 2011b. Keskustelu osaamisena. Teoksessa Nummenmaa, A. R. & Karila, K. Ammatilliset keskustelut varhaiskasvatuksessa. Helsinki: WSOY, 39-60.
- Parikka-Nihti, M. & Suomela, L. 2014. Iloa ja ihmettelyä. Ympäristökasvatus varhaislapsuudessa. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Puusa, A. 2020. Haastattelutyypit ja niiden metodiset ominaisuudet. Teoksessa Puusa, A. & Juuti, P. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus, 103-117.
- Puusa, A. & Juuti, P. 2020. Laadullisen tutkimuksen olemus. Teoksessa Puusa, A. & Juuti, P. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus, 75-85.
- Rintakorpi, K. & Vihmari-Henttonen, E. 2017. Tää on meidän maailma. Pedagoginen dokumentointi varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Lasten keskus ja kirjapaja.
- Rintakorpi, K. & Vihmari-Henttonen, E. 2018. Tää on meidän maailma. Pedagoginen dokumentointi varhaiskasvatuksessa. 2. painos. Helsinki: Lasten Keskus ja Kirjapaja.
- Roos, P. 2016. Mitä kuuluu. Lapsen kertomukset ja osallisuus päiväkotiarjessa. Piia Roos.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.
- Turja, L. 2017. Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. 4. painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 38-55.
- Turja, L. & Vuorisalo, M. 2017. Lasten oikeudet, toimijuus ja osallisuus oppimisessa. Teoksessa Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. (toim.) Valloittava varhaiskasvatus. Tampere: Vastapaino, 36-55.
- Valli, R. 2015. Paperinen kyselylomake. Teoksessa Valli, R. & Aaltola, J. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu. Virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 4. uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Vastamäki, J. 2015. Kyselylomaketutkimus. Tutkimusasetelman ja mittareiden valinta. Teoksessa Valli, R. & Aaltola, J. (toim.) Ikkunoista tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu. Virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 4. uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Sähköiset

Alila, K. & Kinos, J. 2014. Katsaus varhaiskasvatuksen historiaan. Julkaisussa Alila, K., Eskelinen, M., Estola, E., Kahiluoto, T., Kinos, J., Pekuri, H-M., Polvinen, M., Laaksonen, R. & Lamberg, K. 2014. Varhaiskasvatuksen historia, nykytila ja kehittämisen suuntalinjat. Tausta-aineisto varhaiskasvatusta koskevaa lainsäädäntöä valmisteleavan työryhmän tueksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:12. 8-21. Viitattu 17.5.2020.

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75258/tr12.pdf?sequence=1>

Heiskanen, N. 2019. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen. Osa 3. Opetushallitus. Kuunneltu 20.9.2020. <https://www.youtube.com/watch?v=eTuONuZTwcU>

Karila, K. 2017b. Mitä on varhaiskasvatuksen pedagogiikka. Julkaisussa varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri muuttuu. Nyt on pedagogiikan aika. Lastentarhanopettajaliitto, 9-11. Viitattu 24.8.2020. <https://www.vol.fi/uploads/2018/10/31eded03-pedagogiikanaikajulkaisu-6.pdf>

Kaskela, M. & Kronqvist, E-L. 2012. Niin ainutlaatuinen. Näkökulmia lapsen yksilölliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Stakes: Tampere. Viitattu 10.8.2020.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110190/URN_ISBN_978-952-245-819-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Mäkelä, M. 2019. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinta ja merkitys pedagogisessa tiimityössä. Varhaiskasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto, kasvatustieteiden laitos. Jyväskylä. Viitattu 2.10.2020.

<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/66579/URN%3aNB%3afi%3ajyu-201911295067.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2015. Varhaiskasvatustilain ensimmäinen vaihe voimaan 1.8.2015. Viitattu 15.5.2020. <https://minedu.fi/-/varhaiskasvatustilain-ensimmainen-vaihe-voimaan-1-8-2015>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2018. Uusi varhaiskasvatustilain. Lapsen etu keskiöön, henkilöstön osaamiseen panostetaan. Viitattu 15.5.2020. <https://minedu.fi/-/uusi-varhaiskasvatustilain-lapsen-etu-keskioon-henkiloston-osaamiseen-panostetaan>

Opetushallitus. 2016. Määräys. Varhaiskasvatustilain perusteet 2016. Viitattu 15.5.2020.

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/maaraysasiakirja_suomi_2016.pdf

Opetushallitus. 2019. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Viitattu 22.4.2020.

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

Opetushallitus. 2020. Pedagoginen dokumentointi. Viitattu. 27.9.2020

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/pedagoginen-dokumentointi>

Opetuslautakunta. 2019. Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma. Viitattu 29.4.2020.

https://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/146338_Vantaan_varhaiskasvatussuunnitelma_2019.pdf

Pakanen, A. 2017. Varhaiskasvatuksen pedagogiikan vahvistamisen aika on juuri nyt.

Julkaisussa Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri muuttuu. Nyt on pedagogiikan aika.

Lastentarhanopettajaliitto, 5. Viitattu 24.8.2020.

<https://www.vol.fi/uploads/2018/10/31eded03-pedagogiikanaikajulkaisu-6.pdf>

Pulkkinen, E. & Raitanen, T. 2016. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma päiväkodin arjessa.

Varhaiskasvattajien kokemuksia. Opinnäytetyö. Oulun ammattikorkeakoulu. Viitattu

2.10.2020.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/112026/Pulkkinen_Elina_Raitanen_Taru.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Rintakorpi, K. 2019. Pedagoginen dokumentointi varhaiskasvatuksen suunnittelun ja

kehittämisen välineenä. Teoksessa Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri muuttuu. Nyt on

pedagogiikan aika. 3.painos. Lastentarhanopettajaliitto. 27-28. Viitattu 28.9.2020.

https://www.vol.fi/uploads/2019/01/62b0f739-pedagogiikan-aika-3painos_nayttis3.pdf

Repo, L., Paananen, M., Eskelinen, M., Mattila, V., Lerkkanen, M-K., Gammelgård, L.,

Ulvinen, J., Marjanen, J., Kivistö, A. & Hjelt, H. 2019. Kansallinen koulutuksen

arviointikeskus. Varhaiskasvatuksen laatu arjessa. Varhaiskasvatussuunnitelmien toteutuminen

päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. Viitattu 13.8.2020.

https://karvi.fi/app/uploads/2019/09/KARVI_1519.pdf

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV. Menetelmäopetuksen

tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 27.9.2020.

https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html

Taskinen, K. 2020. 1-3-vuotiaan lapsen osallisuus vasuprosessissa varhaiskasvatuksen

opettajien kuvaamana. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto, kasvatustieteiden

maisteriohjelma. Helsinki. Viitattu 2.10.2020.

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/315119/Taskinen_Kirsti_Pro_gradu_2020.pdf?sequence=3

TENK. 2012. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 20.10.2020.

https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Valli, R. & Perkkilä, P. 2018. Sähköinen kysely ja sosiaalinen media aineistonkeruussa. Teoksessa Valli, R. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu. Virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 5. uudistettu painos. E-kirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Varhaiskasvatustalaki 540/2018. Viitattu 11.9.2020.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>

Vilkkä, H. 2015. Tutki ja kehitä. E-kirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vlasov, J., Salminen, J., Repo, L., Karila, K., Kinnunen, S., Mattila, V., Nukarinen, T., Parrila, S. & Sulonen, H. 2018. Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset. Julkaisut 24:2018. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Viitattu 15.9.2020.

https://karvi.fi/app/uploads/2018/10/KARVI_vaka_laadun-arvioinnin-perusteet-ja-suositukset.pdf

Kuviot

Kuvio 1: Huoltajien kokemus vasun merkityksen tiedottamisesta	41
Kuvio 2: Huoltajien mielipiteiden ja toiveiden huomiointi vasun laadinnassa	42
Kuvio 3: Huoltajien mielipiteiden huomiointi lapsen ryhmän toiminnassa	42
Kuvio 4: Huoltajien kokemus lapsensa osallisuudesta vasun laadinnassa	43
Kuvio 5: Huoltajien kokemus lapsensa osallisuudesta ryhmän toiminnassa	44

Taulukot

Taulukko 1: Esimerkki pääluokkien muodostumisesta laadullisessa sisällönanalyysissä.	30
---	----

Liitteet

Liite 1: Saatekirje varhaiskasvatuksen opettajille	60
Liite 2: Haastattelurunko varhaiskasvatuksen opettajille	61
Liite 3: Saatekirje huoltajille	63
Liite 4: Kyselylomake huoltajille	64

Liite 1: Saatekirje varhaiskasvatuksen opettajille

Hei varhaiskasvatuksen opettaja!

Olemme Laurea-ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoita ja toteutamme opinnäytetyömme Ristipuron päiväkodissa. Opinnäytetyömme aiheena on tutkia varhaiskasvatuksen opettajien sekä lasten huoltajien kokemuksia ja näkemyksiä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteuttamisesta päiväkodin arjessa. Opinnäytetyömme on laadullinen tutkimus ja käytämme tutkimusmenetelminä teemahaastatteluja varhaiskasvatuksen opettajille sekä kyselylomaketta lasten huoltajille.

Haastattelun teemat ovat lapsen varhaiskasvatussuunnitelma, lapsen varhaiskasvatussuunnitelman käyttö lapsiryhmän toiminnassa, lapsilähtöisyys, osallisuus sekä huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö.

Haastattelut toteutetaan yksilöhaastatteluina Teams-sovelluksen välityksellä ja ne nauhoitetaan. Kirjoitamme nauhoitetut haastattelut puhtaaksi ja nostamme opinnäytetyön tuloksiin keskeisiä havaintoja saadusta aineistosta. Tuloksiin saatetaan nostaa suoria lainauksia haastatteluista, kuitenkin niin, ettei haastateltavan henkilöllisyyttä voida tunnistaa. Kerättyä aineistoa käsitellään luottamuksellisesti kaikissa tutkimuksen vaiheissa, eikä haastateltavien henkilöllisyyttä voida tunnistaa opinnäytetyöstä. Aineisto poistetaan kahden kuukauden kuluttua opinnäytetyön julkaisusta.

Teemahaastatteluun osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Toivoisimme kuitenkin, että mahdollisimman moni osallistuisi haastatteluun, näin saamme mahdollisimman laajan aineiston tutkittavasta aiheesta. Kun opinnäytetyö on valmis, se julkaistaan Theseus-tietokannassa. Jos teillä on kysyttävää teemahaastatteluun tai opinnäytetyöhömmme liittyen, voitte olla meihin rohkeasti yhteydessä.

Ohessa on kutsu Teams-kokoukseen, jossa haastattelu pidetään.

Aurinkoista kevättä!

Ystävällisin terveisin,

Taru Seppänen ja Milja Oikarinen

Sosionomiopiskelijat

*

Liite 2: Haastattelurunko varhaiskasvatuksen opettajille

Haastateltavan taustatiedot:

Lapsiryhmän ikäjakauma

Ryhmärakenne

Koulutus- ja työhistoria

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Koetko nykyisen lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toimivaksi asiakirjaksi? Perustelut?

Millaisia konkreettisia muutoksia lapsen varhaiskasvatussuunnitelman uudistus on tuonut vasutyöskentelyyn?

Millaisena koet huoltajien tietämyksen lapsen varhaiskasvatussuunnitelmasta ja sen tarkoituksesta?

Koetko, että lapsen vasun laadintaan liittyy joitakin haasteita?

Kuinka tärkeäksi koet lasten vasut ryhmän toiminnan kannalta?

Lapsen vasun käyttö lapsiryhmän toiminnassa

Miten lapsen vasua käydään läpi tiimissä ennen vasukeskustelua ja sen jälkeen?

Tiedotetaanko huoltajia siitä, miten heidän lapsensa vasua toteutetaan osana ryhmän toimintaa?

Miten lasten vasut ovat yhteydessä ryhmän toimintasuunnitelmaan?

Mitkä asiat mielestäsi mahdollistavat lapsen vasun todentumisen päiväkodin arjessa?

Miten lapsen vasua hyödynnetään lapsiryhmän arjessa? Voidaanko sen hyödyntämistä kehittää?

Koetko jotain haasteita lapsen varhaiskasvatussuunnitelman hyödyntämisessä lapsiryhmän toiminnassa? Mitä?

Lapsilähtöisyys

Millä tavoin lasten toiveet ja mielipiteet huomioidaan:

Lapsen vasun laadinnassa?

Lapsen ryhmän toiminnassa?

Entä koetko, että niitä huomioidaan tarpeeksi?

Millä tavoilla lapsi on osallisena hänen vasunsa toteuttamisessa ja arvioinnissa?

Kuinka tärkeä työväline lapsen vasu on lapsilähtöisyyden edistämisen kannalta?

Onko mielestäsi lapsilähtöisyyden toteuttamisessa jotakin haasteita? Mitä?

Osallisuus

Millä tavoin huoltajien mielipiteitä ja toiveita huomioidaan:

Lapsen vasun laadinnassa?

Lapsen ryhmän toiminnassa?

Entä koetko, että niitä huomioidaan tarpeeksi?

Koetko, että ryhmänne kasvattajilla on yhteneväinen näkemys lasten sekä huoltajien osallisuuden merkityksestä? Kerro näkemyksestäne, sen eroista ja yhtäläisyydestä?

Voitaisiinko huoltajien osallisuutta liittyen lapsen vasun todentumiseen päiväkodin arjessa kehittää? Miten?

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Millä eri tavoin yhteistyötä tehdään lasten huoltajien kanssa?

Mitä tiedotuskanavia ryhmässänne käytetään? Onko mielestäsi tarvetta jollekin uudelle kanavalle, mille?

Miten tiedonkulkua voidaan hyödyntää lapsen vasun todentumisessa?

Voisiko huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä kehittää? Millä tavoin?

Liite 3: Saatekirje huoltajille

Hei lapsen vanhempi/huoltaja!

Olemme Laurea-ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoita ja toteutamme opinnäytetyömme yhteistyössä Ristipuron päiväkodin kanssa. Opinnäytetyömme aiheena on tutkia varhaiskasvatuksen opettajien sekä lasten huoltajien kokemuksia ja näkemyksiä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteuttamisesta päiväkodin arjessa. Opinnäytetyömme on laadullinen tutkimus ja käytämme tutkimusmenetelminä teemahaastatteluja varhaiskasvatuksen opettajille sekä kyselylomaketta lasten huoltajille. Tutkimustulosten avulla saadaan ajantasaista tietoa tutkittavasta aiheesta sekä mahdollisia kehitysideoita liittyen lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumiseen päiväkodin arjessa sekä päiväkodin ja kodin väliseen yhteistyöhön.

Ohessa on linkki kyselylomakkeeseen. Kyselylomake sisältää avoimia kysymyksiä, sekä kysymyksiä, joissa on valmiit vastausvaihtoehdot. Kyselylomakkeiden vastaukset käsitellään kaikissa tutkimuksen vaiheissa täysin anonymisti, eikä kyselylomakkeeseen vastanneiden henkilöllisyyttä voida tunnistaa opinnäytetyöstämme. Opinnäytetyön tuloksiin saatetaan nostaa suoria lainauksia kyselylomakkeiden vastauksista, kuitenkin niin, ettei vastaajien henkilöllisyyttä voida tunnistaa.

Kyselyyn vastaaminen on täysin vapaaehtoista. Toivoisimme kuitenkin, että mahdollisimman moni vastaisi kyselyymme, näin saamme mahdollisimman laajan aineiston tutkittavasta aiheesta. Kun opinnäytetyö on valmis, se julkaistaan Theseus-tietokannassa. Vastaukset poistetaan kahden kuukauden kuluessa opinnäytetyön julkaisusta. Jos teillä on kysyttävää kyselylomakkeeseen vastaamiseen tai opinnäytetyöhömmme liittyen, voitte olla meihin rohkeasti yhteydessä.

Toivoisimme, että kyselyyn vastattaisiin viimeistään: 18.10.2020

Siirry kyselyyn tästä: *

Mukavaa syksyä!

Ystävällisin terveisin,

Taru Seppänen ja Milja Oikarinen

Sosionomiopiskelijat

*

Liite 4: Kyselylomake huoltajille

Tämän kyselyn tarkoituksena on selvittää lasten vanhempien/hoitajien kokemuksia liittyen lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteuttamiseen päiväkodin arjessa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmat toimivat pohjana varhaiskasvatuksessa toteutettavalle toiminnalle. Tässä kyselyssä käytetään lapsen varhaiskasvatussuunnitelmasta lyhennettä vasu. Kyselyyn vastataan täysin anonyymisti, eikä vastaajien henkilöllisyyttä voida missään tutkimuksen vaiheessa tunnistaa. Kyselyn voi lähettää, kun kaikkiin kysymyksiin on vastattu.

Kiitos vastauksistanne!

Taustatiedot:

1. Lapsen ikä/iät?
2. Kuinka moneen vasukeskusteluun olette osallistuneet, olettaen että keskusteluja on pidetty yksi syyskaudella ja yksi kevätkaudella?
3. Mitä mielestänne tarkoittaa lapsen varhaiskasvatussuunnitelma?
4. Koetteko lapsenne vasun laatimisen tärkeäksi? Kyllä / ei / en osaa sanoa
5. Oletteko saaneet mielestänne tarpeeksi tietoa päiväkodilta lapsen vasusta ja sen tarkoituksesta? Kyllä / ei / en osaa sanoa
6. Millä tavoilla teidän mielipiteenne/toiveenne on otettu huomioon lapsen vasukeskustelussa?
7. Millä tavoilla lapsenne mielipiteet/toiveet on otettu mielestänne huomioon lapsen vasukeskustelussa?
8. Koetteko, että saatte tarpeeksi tietoa siitä, kuinka lapsenne vasuun kirjatut tavoitteet toteutuvat päiväkodissa? Millä tapaa/missä tilanteissa saatte kyseistä tietoa?
9. Koetteko, että teidän mielipiteitänne ja toiveitänne huomioidaan tarpeeksi:

Lapsen vasun laadinnassa? Kyllä / ei / en osaa sanoa

Lapsen ryhmän toiminnassa? Kyllä / ei / en osaa sanoa
10. Koetteko, että lapsenne mielipiteitä ja toiveita huomioidaan tarpeeksi:

Lapsen vasun laadinnassa? Kyllä / ei / en osaa sanoa

Lapsen ryhmän toiminnassa? Kyllä / ei / en osaa sanoa

11. Onko päiväkodin sekä kodin välinen yhteistyö mielestänne riittävää? Millä tavoin tätä yhteistyötä voisi mielestänne kehua/kehittää?

12. Haluaisitteko olla enemmän osallisena lapsenne ryhmän/päiväkodin toiminnassa? Millä tavoin?